

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет правничих наук

Кафедра загальнотеоретичного правознавства та публічного права

Магістерська робота

освітній ступінь - магістр

на тему: **«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ
ЕНЕРГІЇ»**

«Legal Regulation of Alternative Energy Sources»

Виконав: студент 2-го року навчання,
спеціальності 081 «Право»

Горошинський Богдан Ігорович

Керівник: Цельєв О. В.

кандидат юридичних наук, доцент

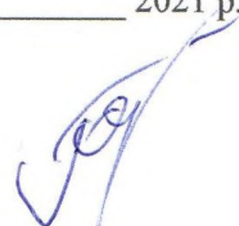
Рецензент _____

Магістерська робота захищена

з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____

«__» _____ 2021 р.

Київ 2021

*Декларація
академічної доброчесності
студента НаУКМА*

Я Горошинський Богдан Ігорович,
студент 2 року навчання факультету МП
спеціальність 081 «право»,
адреса електронної пошти b.goroshynskiy@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна/магістерська робота на тему
« Правове регулювання альтернативних джерел енергії »

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень,
передбачених пунктами 3.1.1-3.1.6 Положення про академічну доброчесність
здобувачів НаУКМА від 07.03.2018 року, зі змістом якого ознайомлений/
ознайомлена;

- підтверджую, що надана мною електронна версія роботи є остаточною і
готовою до перевірки;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної
доброчесності, у будь-який спосіб, у тому числі порівняння змісту роботи та
формування звіту подібності за допомогою електронної системи Unichек.
- даю згоду на архівування моєї роботи в репозитаріях та базах даних
університету для порівняння цієї та майбутніх робіт.

12.05.21

Дата

Підпис

Горошинський Б. І.

Прізвище, ініціали

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ	6
ВИСНОВКИ до Розділу 1	11
РОЗДІЛ 2 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ	13
2.1. Правове регулювання "зеленого" тарифу в Україні.	13
2.2. Правове регулювання інших механізмів стимулювання альтернативної енергетики в Україні.	30
2.2.1. Правове регулювання надбавки до "зеленого" тарифу за дотримання рівня використання українського обладнання при будівництві станцій альтернативної енергетики.	30
2.2.2. Правове регулювання пільги по звільненню від сплати ПДВ за імпортоване обладнання суб'єктами господарювання альтернативної енергетики.	37
2.2.3. Правове регулювання земель потрібних для будівництва станцій альтернативної енергетики.	41
2.3. Правове регулювання договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом в Україні.	43
ВИСНОВКИ до Розділу 2	60
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	64
ВИСНОВКИ до Розділу 3	73
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

У цій роботі досліджується правове регулювання альтернативних джерел енергії в Україні. В роботі досліджено поняття та види альтернативних, та відновлювальних джерел енергії. Досліджено правове регулювання "зеленого" тарифу як фундаментального механізму стимулювання альтернативної енергетики в Україні. Також в моїй роботі були проаналізовані інші механізми стимулювання альтернативної енергетики, такі як пільга по звільненню від сплати ПДВ при імпорті обладнання потрібного для будівництва об'єктів альтернативної енергетики, надбавка до "зеленого" тарифу за використання частки обладнання українського виробництва при будівництві електростанцій, контракти на різницю, "зелені" аукціони.

Та проведено детальний аналіз договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом та запропоновані шляхи вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики в Україні.

Актуальність теми цього дослідження полягає в тому, що відновлювальні джерела енергії почали відносно нещодавно впроваджуватися в Україні з метою замінити традиційні джерела енергії, такі як нафта, газ, вугілля. Цей перехід пов'язаний зі світовою проблемою великої кількості викидів в атмосферу вуглекислого газу, який в свою чергу є причиною глобального потепління. А тому Україна як і більшість провідних держав світу вирішила розвивати альтернативні джерела енергії. І я вважаю, що ця галузь потребує детального дослідження. Та моїм завданням є дослідити проблеми, які пов'язані з правовим регулюванням альтернативних джерел енергії та запропонувати свої шляхи розв'язання їх та вдосконалення українського законодавства.

Враховуючи це, тема дослідження має важливе **наукове та практичне значення**. Зокрема, ступінь наукової розробки цієї теми не є високим, можливо, це пов'язано з досить вузькою та спеціальною темою, та відносно нещодавнім активним розвитком альтернативних джерел енергії в Україні. У зв'язку з цим тема потребує ґрунтового аналізу з урахуванням дослідження національного

законодавства та праць практикуючих юристів в сфері відновлювальної енергетики. Тема має дуже сильне практичне значення, оскільки Україна зараз активно розвиває альтернативну енергетику: багато проектів побудували, велика кількість проектів ще будується. Пропозиції надані в моїй роботі можна буде використати для покращення українського енергетичного законодавства. Та тема має практичне значення, оскільки зараз існують певні проблеми з виплатами на ринку альтернативної енергетики, які якимось чином потрібно розв'язувати, та думати, як саме розвивати альтернативну енергетику вже без застосування досить високого "зеленого" тарифу.

Як було вказано вище, темі дослідження присвячена незначна кількість робіт українських авторів. Я досліджував в основному роботи юристів практиків в сфері альтернативної енергетики. Переважно моє дослідження базувалося на українському законодавстві, оскільки тема стосувалася саме правового регулювання альтернативної енергетики в Україні. Досліджуючи нормативно-правові акти та наукові статті в професійних юридичних джерелах я ставив собі за мету добре дослідити національне законодавство та запропонувати шляхи його вдосконалення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації проектів відновлювальної енергетики.

Предметом дослідження моєї роботи є дослідження правового регулювання альтернативної енергетики, а саме поняття та види альтернативних джерел енергії, правового регулювання механізмів стимулювання альтернативної енергетики, правового регулювання договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом та шляхів вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики.

Метою дослідження моєї роботи є дослідити особливості правового регулювання альтернативної енергетики та запропонувати конкретні шляхи вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики в Україні.

Досягнення мети дослідження здійснюється шляхом виконання таких **завдань дослідження**:

- 1) дослідити поняття та види альтернативних джерел енергії, причини їх стрімкого розвитку;
- 2) дослідити правове регулювання альтернативних джерел енергії в Україні через дослідження правової природи "зеленого" тарифу, механізму його дії, умов застосування;
- 3) проаналізувати інші механізми стимулювання альтернативної енергетики, такі як пільга по звільненню від сплати ПДВ при імпорті обладнання потрібного для будівництва об'єктів альтернативної енергетики, надбавка до "зеленого" тарифу за використання частки обладнання українського виробництва при будівництві електростанцій, контракти на різницю, "зелені" аукціони;
- 4) дослідити правову природу договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом, умов договору, предмет цього договору, певні особливості договору;
- 5) дослідження таких шляхів вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики в Україні: надання кредитних коштів під державні гарантії, передбачуваність в законі про державний бюджет норм щодо виділення коштів на 20 відсотків електроенергії виробленої альтернативними джерелами енергії, використання ОВДП як інструменту погашення заборгованості, дослідження питання підвищення вартості електроенергії для побутових споживачів;
- 6) дослідження варіанту підвищення тарифу на передачу електроенергії, пропозиції застосування в Україні контрактів на різницю та "зелених" аукціонів як майбутніх механізмів стимулювання альтернативної енергетики в Україні.

До методів цього дослідження належать аксіологічний метод, антропологічний метод, метод аналізу та синтезу, порівняльно-історичний метод, герменевтичний метод, формально-юридичний метод, статистичний метод.

РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Хочу почати з того, що мета альтернативних джерел енергії в Україні та світі – це замінити традиційні джерела енергії. Якими є вугілля, нафта, газ, енергія вироблена атомними електростанціями. Ця мета пов'язана з тим, що передові держави світу прагнуть стати вуглецево нейтральними та контролювати кількість вуглекислого газу, який потрапляє в атмосферу. В світі є проблема глобального потепління, яке пов'язано якраз з викидами в атмосферу парникових газів та вуглекислого газу.

"Глобальне потепління відбувається через зростаючий об'єм викидів CO₂. Згідно даних, наведених в звіті, в 2018 році в атмосферу був викунутий рекордний об'єм парникових газів – 55,3 гігатони. В 2017 році цей показник склав 53,5 гігатон."¹
[1]

Ця теза власне є підтвердженням моїх слів щодо причинного зв'язку між кількістю парникових газів, викинутих в атмосферу, та настанням глобального потепління в світі. І звичайно я розумію занепокоєння провідних держав світу щодо цієї ситуації. Та правильним кроком є те, що саме найрозвинутіші держави світу повинні першими взяти на себе відповідальність за кількість викидів, яка потрапляє в атмосферу та спричиняє глобальне потепління.

Щоб розв'язати проблему глобального потепління, потрібно зменшити кількість цих викидів. Всі розуміють, що повністю обмежити кількість викидів неможливо, але значно знизити та навчитися їх контролювати цілком реально. З цією метою власне і почався активний розвиток альтернативної енергетики, яка в подальшому повністю замінить традиційну енергетику, яка є джерелом парникових газів, які потрапляють в атмосферу та тим самим пришвидшують наслідки глобального потепління.

В звіті названі п'ять основних пунктів, які повинні суттєво вплинути на скорочення CO₂ в майбутньому: це відмова від вугілля і інвестиції в відновлювальну енергетику, перехід

¹ Тут і далі в моїй магістерській роботі всі переклади з будь-якої мови на українську мову виконані мною, якщо не зазначено інше.

транспортних засобів на альтернативні види топлива, декарбонізація промислового виробництва і підвищення енергоефективності, забезпечення електроенергією 3,5 мільярдів людей, позбавлених її на даний момент. [1]

По суті відмова держав від вугілля і інвестиції у відновлювальну енергетику – це одно і те саме, бо вводячи в експлуатацію нові станції альтернативної енергетики, ми ти самим повинні виводити з експлуатації вугільні електростанції та атомні електростанції, які також є шкідливими для довкілля. Це взаємопов'язані процеси заміщення одних джерел енергії традиційної енергетики іншими, альтернативними, такими як електростанції, які працюють на енергії сонця, вітру, води, біомаси та біогазу. Та до того ж в Україні, беручи до уваги радянський досвід експлуатації атомних електростанцій, то їх вже потрібно виводити з експлуатації через закінчення строку такої експлуатації або будувати нові блоки атомних електростанцій.

Як приклад, можна згадати нещодавній досвід введення в експлуатацію атомної електростанції у Білорусі. Перший енергоблок якої був введений в експлуатацію третього листопада 2020 року. [2]

Але це шлях в нікуди та протиріччя загальносвітовому плану держав знизити кількість парникових газів та розвивати саме альтернативну енергетику, а не традиційні джерела енергії, такі як вугільні та атомні електростанції. Тому я думаю, що Україна обрала правильний шлях розбудови саме станцій альтернативної генерації, а не ремонт або будівництво нових вугільних та атомних електростанцій.

З п'яти основних пунктів Звіту про глобальний розрив в рівнях викидів 2019 року, який був підготовлений експертами програми ООН по навколишньому середовищу [3] свою увагу в магістерській роботі я зосереджу саме на відмові від вугілля та інвестиціях у відновлювальну енергетику. Цей пункт звіту найбільше корелює з назвою моєї роботи та її наповненням.

Для початку потрібно зрозуміти, що таке альтернативні джерела енергії та які бувають їх види. З інформації, викладеної в моїй роботі, зрозуміло, що альтернативні джерела енергії — це альтернатива традиційним джерелам енергії,

таким як нафта, газ, вугілля, енергія, вироблена атомними електростанціями. Ця альтернатива заперечує чи обмежує використання традиційних джерел енергії та власне є повністю безпечною для навколишнього середовища, та ще й скорочує кількість викидів CO₂ в атмосферу. А це як я вже писав, і є нашою глобальною метою для досягнення ще більш глобальної мети: відвернути, запобігти глобальному потеплінню.

Закон України "Про альтернативні джерела енергії" № 555-IV від 20.02.2003 дає нам таке визначення поняття альтернативних джерел енергії:

альтернативні джерела енергії - відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів. [4]

Законодавець передбачив в цій нормі максимально широке та повне визначення цього терміну і дав його тлумачення через інший термін "відновлювальні джерела енергії", тобто це значить, що альтернативні джерела енергії є більш широким поняттям по змісту, а відновлювальні джерела енергії є його складовою. Так може здатися на перший погляд, застосовуючи семантичне тлумачення написаної норми. Взагалі некоректним є давати визначення якогось поняття через інше поняття, це порушує основні правила юридичної техніки в процесі нормотворчості.

З аналізу визначення альтернативних джерел енергії випливає те, що це поняття містить в собі, окрім складової пов'язаної з відновлювальними джерелами енергії, також складову пов'язану з вторинними енергетичними ресурсами, які знаходяться поза моїм дослідженням, викладеним в цій магістерській роботі. З альтернативних джерел енергії я би виокремив дефініцію відновлювальних джерел енергії, які і будуть предметом мого дослідження.

Щодо дефініції терміну пов'язаного з терміном альтернативних джерел енергії, то "відновлювані джерела енергії - відновлювані невикопні джерела енергії, а саме енергія сонячна, вітрова, аеротермальна, геотермальна, гідротермальна,

енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів." [4]

З цієї дефініції якраз випливає відповідь на наше друге питання цього розділу щодо видів альтернативних джерел енергії. Такими видами є сонячна енергія, вітрова енергія, аеротермальна, геотермальна, гідротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, енергія газу з органічних відходів, енергія газу каналізаційно-очисних станцій, енергія біогазів.

Відповідно до ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" законодавець надав такі визначення видів відновлювальних джерел енергії:

"Аеротермальна енергія - енергія, що накопичена в формі теплової енергії у повітряному середовищі;

геотермальна енергія - енергія, що накопичена у формі теплової енергії під твердим шаром земної поверхні;

гідротермальна енергія - енергія, що накопичена у формі теплової енергії в поверхневих водах." [4]

Ці види відновлювальних джерел енергії вкрай рідко застосовуються на практиці в Україні, принаймні я не чув про реалізовані проекти пов'язані з їх застосуванням. Але вважаю правильним те, що законодавець надав максимально широке визначення термінів альтернативних джерел енергії та відновлювальних джерел енергії, це вже закладе певний законодавчий фундамент для майбутньої реалізації на практиці проектів пов'язаних з такими видами відновлювальних джерел енергії.

Я зосереджу свою увагу виключно на тих видах альтернативних джерел енергії, які є поширеними в Україні та проекти, пов'язані з якими вже є реалізованими. Через це можна буде говорити про практичні наслідки реалізації в Україні таких альтернативних джерел енергії, а не про щось декларативне, яке описано тільки в нормативно-правових актах України та не знайшло поки що свого практичного застосування. Як приклад хочеться відразу згадати "зелений" водень, який активно розвивається в Європі та США, проте до України його практичне застосування поки що не дійшло. Але все попереду, враховуючи те, що "зелений"

водень, добувають через застосування електролізу та використовують для цього саме об'єкти альтернативних джерел енергії, яким якраз і присвячена тема моєї магістерської роботи.

В Україні реалізовані проекти альтернативної енергетики пов'язані з такими джерелами енергії як сонячна енергія, вітрова енергія, гідроенергія, енергія біомаси, енергія біогазів. Відповідно в Україні існують сонячні електростанції, вітроелектростанції, гідроелектростанції, біоелектростанції, та електростанції, які працюють на біогазі. Пальму першості за критерієм потужності проектів альтернативної енергетики, які введені в експлуатацію в Україні, займають сонячні електростанції. [5] Це насамперед пояснюється найменшою складністю девелопменту та будівництва таких проектів в порівнянні з іншими. Їх принцип дії полягає в тому, що вони перетворюють сонячне випромінювання на електричну енергію.

ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" дає нам таке визначення вітрових електростанцій:

вітрова електроустановка - електрична установка, що перетворює кінетичну енергію вітру в електричну енергію;

вітрова електростанція - група вітрових електричних установок або окрема вітрова електроустановка, устаткування і споруди, розташовані на певній території, які функціонально пов'язані між собою і становлять єдиний комплекс, призначений для виробництва електричної енергії шляхом перетворення кінетичної енергії вітру в електричну енергію. [4]

В Україні вітроелектростанції займають друге місце по потужності серед всіх об'єктів альтернативної енергетики. [5] Хоча вони мають великий потенціал до масштабування по всій території України, але уступають по кількості та по потужності сонячним електростанціям, тому що потрібно більше часу для їх девелопменту та будівництва, та вартість цих проектів є більшою.

Щодо гідроелектростанцій, то не всі з них підпадають під дію "зеленого" тарифу, а тільки ті, які мають потужність до 10 МВт включно. [4]

Важко сказати, чому було введено таке обмеження по критерію потужності, враховуючи, що сонячні та вітрові електростанції можуть будуватися та вводитися в експлуатацію без жодних обмежень пов'язаних з критерієм потужності таких станцій. Можливо, це пов'язано з тим, що інвестор не зможе

отримати в доступ таку велику водну площу для реалізації проектів гідроелектростанцій потужністю більше 10 МВт.

Законодавець класифікував всі гідроелектростанції по критерію потужності на три категорії:

мікрогідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої не перевищує 200 кВт;

мінігідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої становить більше 200 кВт, але не перевищує 1 МВт;

мала гідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої становить більше 1 МВт, але не перевищує 10 МВт. [4]

Вважаю такий поділ передбачений в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" доречним, адже цим поділом деталізуються різні умови стимулювання для цих категорій проектів гідроенергетики та детально прописані свої особливості для кожної групи проектів. І правильним є те, що законодавець при цьому поділі застосував саме критерій потужності цих електростанцій, а не якийсь інший.

Підсумовуючи, альтернативні джерела енергії, вони ж відновлювальні джерела енергії прийшли на заміну традиційних викопних джерел енергії, таких як нафта, газ, вугілля, атомна енергія. Цей перехід зумовлений тим, що велика кількість парникових газів та вуглекислого газу виділяється в атмосферу, тим самим пришвидчуючи настання негативних наслідків глобального потепління. Глобальне потепління визнано світовою спільнотою як одна з найважливіших проблем людства, і провідні держави світу вирішили об'єднатися задля вирішення цієї проблеми. Для цього як раз і було прийнято рішення розвивати відновлювальні джерела енергії на заміну традиційним джерелам енергії. Тому що ті в свою чергу якраз і є причиною великих викидів в атмосферу вуглекислого газу.

Відновлювальні джерела енергії є повністю безпечними для людства та зменшують викиди в атмосферу CO₂. Такими джерелами енергії є сонячна енергія, вітрова енергія, аеротермальна, геотермальна, гідротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, енергія газу з органічних

відходів, енергія газу каналізаційно-очисних станцій, енергія біогазів. Основний акцент в моїй роботі буде присвячений тим відновлювальним джерелам енергії, які знайшли своє втілення на практиці в Україні. В Україні реалізовані проекти альтернативної енергетики пов'язані з такими джерелами енергії як сонячна енергія, вітрова енергія, гідроенергія, енергія біомаси, енергія біогазів. З них я би виділив вітрову енергію та сонячну енергію, які в Україні використовуються найбільше. Для застосування цієї енергії в Україні будуються сонячні електростанції, які мають найбільшу потужність серед усіх проектів введених в експлуатацію, та вітрові електростанції, які займають друге місце по критерію потужності серед усіх проектів альтернативної генерації, але вони мають великий потенціал для розвитку та масштабування цих проектів по всій державі.

РОЗДІЛ 2 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Правове регулювання "зеленого" тарифу в Україні

Цей розділ моєї роботи я буду розкривати через механізми стимулювання альтернативної енергетики. Які є тими інструментами, завдяки яким залучаються інвестиції та розвивається сфера альтернативної енергетики. Я вважаю, що "зелені" проекти — це наше майбутнє в порівнянні з іншими видами генерації електроенергії. Держава взяла на себе зобов'язання розвивати альтернативну енергетику. Ці зобов'язання передбачені як в міжнародних актах, до яких приєдналася Україна, так і в національному законодавстві. Також в Україну за останні 10 років були залучені мільярди інвестицій зовнішніми та національними інвесторами. Тому, на мою думку, є необхідність більш детально проаналізувати питання цього розділу моєї магістерської роботи.

"Зелений" тариф — це по суті основний та перший механізм стимулювання альтернативної енергетики, який був застосований в світі для її розвитку. В деяких державах він може мати іншу назву, але суть залишається тою ж самою. Це певний фіксований тариф, за яким держава зобов'язується викуповувати всю електроенергію, вироблену з альтернативних джерел енергії. Він передбачається в законодавстві та не може бути змінений державою протягом строку його дії. Фіксованість "зеленого" тарифу, його незмінність, певний, закріплений в законі строк його дії та обов'язок держави викуповувати всю електроенергію в виробників електроенергії з відновлювальних джерел енергії (примітка автора — далі по тексту ВДЕ) є обов'язковими умовами розвитку альтернативної енергетики в світі та Україні. Порушення хоча б одного з цих постулатів веде до погіршення інвестиційного клімату в державі та невиконання державою взятих на себе зобов'язань перед національними та іноземними інвесторами.

Вперше ідея пільгових тарифів була реалізована у США в 1978 році. У відповідь на енергетичну кризу, що посилювалась, а також з метою боротьби із щодалі більшим забрудненням атмосферного повітря, президент Джиммі Картер підписав Національний

енергетичний закон (National Energy Act) та Закон щодо комунального господарства (Public Utilities Regulatory Policy Act). Мета цих законів — заохочення енергозбереження та розвиток національних енергетичних ресурсів, в тому числі відновлюваних джерел енергії, таких як вітрова та сонячна енергія. [6]

З досвіду США змістимо фокус нашої уваги на Європу та розвиток відновлювальної енергетики саме в цьому регіоні та почнемо досліджувати питання основного механізму стимулювання альтернативної енергетики, "зеленого" тарифу. "Зелений" тариф мною визнається як системоутворюючий фундаментальний механізм стимулювання поновлювальної енергетики. Після дослідження проблематики імплементації та механізму дії "зеленого" тарифу в моїй роботі будуть розглянуті і інші другорядні механізми стимулювання альтернативної енергетики. Які я хочу підкреслити, також є важливими та потрібними, але вони приймаються на розвиток "зеленого" тарифу, саме завдяки якому інвестори і заходять в Україну чи інші держави розвивати альтернативну енергетику.

При цьому в ряді країн запроваджено різні моделі стимулюючого тарифного регулювання для розвитку ПДЕ:

- "зелений" тариф – Австрія, Угорщина, Німеччина, Греція, Данія, Ірландія, Італія (за винятком фотоелектричних систем), Іспанія, Литва, Чехія, Словачія, Франція тощо;
- "зелені" сертифікати – Бельгія, Болгарія, Великобританія, Італія, Польща, Румунія, Швеція;
- інші законодавчі та нормативні форми стимулювання – Латвія (спеціальна надбавка за вироблену електроенергію), Мальта та Фінляндія (податкове субсидіювання). [7, с. 40]

Як я зазначив вище не суттєвою є назва "зеленого" тарифу, тобто його форма, головне його наповненість, зміст. В різних державах "зелений" тариф має різну назву, але це не впливає на механізм його дії та застосування, та закріплення в законодавстві. Цей тариф є основним механізмом стимулювання альтернативної енергетики, і далі піде мова про нього та інші механізми стимулювання відновлювальних джерел енергії, які були реалізовані в Україні.

"Німеччина є однією з перших країн у світі, у якій з 1988 р. введено схему фіксованих тарифів. Лідерами і зразком для наслідування, з погляду дієздатності даної моделі стимулювання виробництва електроенергії з використанням ПДЕ, крім Німеччини, є також Іспанія і Данія." [7, с. 40]

Як зазначалось раніше, "зелений" тариф — це певний фіксований тариф, за яким держава через свої призначені для цього органи влади зобов'язується викуповувати всю електроенергію вироблену альтернативними джерелами енергії.

В Україні звичайно "зелений" тариф був запроваджений пізніше, ніж в деяких державах Європи та США, це пов'язано як з загальним розвитком держави та її економіки, так і з досить пізнім по світовим міркам розвитком альтернативної енергетики.

В Україні поняття "зеленого" тарифу та механізм його дії імплементували Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу" № 601-VI від 25.09.08. [8]

Цим законом вносились зміни в Закон України "Про електроенергетику" № 575/97-ВР від 16.10.97 [9], який на сьогодні є нечинним через те, що тепер в Україні діє новий ринок електроенергії, який був створений завдяки ЗУ "Про ринок електричної енергії" № 2019-VIII від 13.04.17. [10]

Зміни передбачали надання дефініції "зеленого" тарифу та малих гідроелектростанцій, відповідно до статті 1 ЗУ "Про електроенергетику" законодавець надав наступні визначення цих понять:

"зелений" тариф - спеціальний тариф, за яким закупається електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблена лише малими гідроелектростанціями);

мала гідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої не перевищує 10 МВт. [9]

Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу" № 601-VI від 25.09.08 встановлював обов'язок оптового ринку електричної енергії України купувати за "зеленим" тарифом електричну енергію вироблену на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії і не продану за договірними цінами безпосередньо споживачам або енергопостачальним компаніям, які здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії за регульованим тарифом. [8]

Тоді була можливість у виробників електроенергії з ВДЕ продавати свою електроенергію за договірними цінами споживачам, в тому числі за двосторонніми договорами, як це було передбачено змінами до статті 15 ЗУ "Про електроенергетику" [9], а також продавати її електропостачальним компаніям, які здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії за регульованим тарифом. [8]

Зараз такого права в виробників електроенергії з ВДЕ немає. Всі вони повинні знаходитися в балансуєчій групі ДП "Гарантований покупець" та відповідно до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (примітка автора – далі по тексту НКРЕКП) № 641 "Про затвердження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність гарантованого покупця та купівлі електричної енергії за "зеленим" тарифом та за аукціонною ціною" від 26 квітня 2019 року [11] та типового договору про купівлю-продаж електричної енергії за "зеленим" тарифом, затвердженого постановою НКРЕКП № 641 "Про затвердження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність гарантованого покупця та купівлі електричної енергії за "зеленим" тарифом та за аукціонною ціною" від 26 квітня 2019 року [11], повинні продавати вироблену своїми електроустановками електроенергію виключно ДП "Гарантований покупець". В цій частині виробників електроенергії з ВДЕ обмежили в праві виходити з балансуєчої групи ДП "Гарантований покупець" та продавати свою електроенергію на інших сегментах ринку, включаючи прямі договори, укладені з постачальниками електроенергії та споживачами електроенергії.

До відома: ДП "Гарантований покупець" було утворено КМУ постановою № 324 від 17 квітня 2019 року. [12] Відповідно до пункту першого постанови КМУ № 324 ДП "Гарантований покупець" було утворено на базі філії "Гарантований покупець" ДП "Енергоринок" для виконання функцій гарантованого покупця. Відповідно до пункту другого постанови КМУ № 324 ДП "Гарантований покупець" є правонаступником ДП "Енергоринок." [12]

В контексті моєї теми ДП "Гарантований покупець" зобов'язане викуповувати всю електроенергію у виробників електроенергії з ВДЕ та повністю оплачувати її за "зеленим" тарифом та надбавкою до нього, якщо така була встановлена НКРЕКП конкретному виробнику електроенергії з ВДЕ. Це передбачено в договорі купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом, укладеним між ДП "Гарантований покупець" та кожним виробником електроенергії з ВДЕ, який має бажання продавати вироблену електроенергію з відновлювальних джерел енергії за "зеленим" тарифом та в ЗУ "Про ринок електричної енергії", та в постанові НКРЕКП № 641 "Про затвердження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність гарантованого покупця та купівлі електричної енергії за "зеленим" тарифом та за аукціонною ціною" від 26 квітня 2019 року.

ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу" від 25.09.08 передбачалося також те, що "зелений" тариф встановлюється Регулятором (примітка автора – на той час його функції виконувала Національна комісія регулювання електроенергетики України), його величина встановлювалася щорічно для кожного суб'єкта господарювання на рівні подвоєного середньозваженого тарифу на електричну енергію, яка закуповується в енергогенеруючих компаній, що працюють на оптовому ринку електричної енергії України за ціновими заявками, за рік, що передує року встановлення тарифу, а строк дії "зеленого" тарифу становив 10 років з моменту його встановлення для кожного суб'єкта господарювання, який виробляв електричну енергію з ВДЕ. [8]

Вважаю це формулювання формули визначення "зеленого" тарифу складним навіть на сприйняття, не кажучи вже про підрахунок такого "зеленого" тарифу. Тому правильним кроком буде подальша зміна формули визначення "зеленого" тарифу до чогось більш простішого та уникнення в подальших формулах таких тяжких для підрахунку конструкцій, завдяки яким рахується "зелений" тариф.

Подальший розвиток індустрії альтернативної енергетики та в результаті прихід в Україну іноземних інвесторів стався в 2015 році. Пов'язаний цей розвиток з прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо

забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії" № 514-VIII від 04.06.15. [13]

По-перше, цей закон дав поштовх розвитку приватними домогосподарствами альтернативної енергетики, дозволивши побутовим споживачам будувати сонячні електростанції (примітка автора – далі по тексті СЕС) та вітроелектростанції (примітка автора – далі по тексті ВЕС) потужністю до 30 кВт. Електроенергія вироблена такими приватними домогосподарствами повинна була викуповуватися енергопостачальниками, що здійснюють постачання електричної енергії за регульованим тарифом на території ліцензованої діяльності за "зеленим" тарифом в обсязі, що перевищує місячне споживання електроенергії такими приватними домогосподарствами. Виробництво та продаж електричної енергії за "зеленим" тарифом побутовими споживачами не потребує отримання ними ліцензії на виробництво електричної енергії. [13] Проте станом на сьогодні такий обов'язок (отримати ліцензію на виробництво електричної енергії) мають промислові станції незалежно від їх потужності, це передбачено положеннями Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії, затвердженими постановою НКРЕКП № 1467 від 27 грудня 2017 року. [14]

Майбутній ліцензіат спочатку повинен подати всі необхідні документи, передбачені такими ліцензійними умовами, для отримання ліцензії на виробництво електричної енергії та в майбутньому дотримуватися всіх ліцензійних умов, передбачених постановами НКРЕКП. [14]

По-друге, цим законом встановлюється надбавка до "зеленого" тарифу за дотримання на електроустановках альтернативної енергетики рівня використання обладнання українського виробництва. [13]

По-третє, цим законом законодавець реалізував прив'язку "зеленого" тарифу до курсу євро до кінця дії "зеленого" тарифу, тобто до 1 січня 2030 року. [13]

Беззаперечно це є правильним кроком для розвитку альтернативної енергетики, оскільки інвестори таким чином нівелюють ризики пов'язані з інфляцією гривні та відчувають себе більше захищеними від коливань курсу.

По-четверте, була скасована так звана "місцева складова" обладнання станцій, яка і блокувала подальший розвиток альтернативної енергетики, при цьому монополізуючи цей ринок. [13]

До 2015 року "зелений тариф" можна було отримати лише за наявності українського обладнання у проекті. Тоді, за відсутності в Україні доступного і якісного обладнання для малих ГЕС, дозволити собі подолати бюрократію та побудувати об'єкт могли тільки дуже заможні бізнесмени. Такі умови фактично створювали монополістів на ринку "чистої енергетики".

Згодом, у 2015 році, механізм "зеленого тарифу" прив'язали до курсу євро до 2030 року, а дискримінаційні положення щодо "національної складової" замінили з обмежувальних на стимулюючий механізм – місцева складова стала бонусом. За її використання в проекті надається надбавка: за наявності більше 50% – 10% надбавки до тарифу, за наявності 30% – до встановленого тарифу плюсується 5%. [15]

Ця національна складова обладнання з'явилася ще на початку розвитку альтернативної енергетики. Зміни були прийняті Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії" № 1220-VI від 01.04.09. [16] Застосування цієї концепції полягало в тому, що для отримання "зеленого" тарифу на свою електроустановку, потрібно, щоб з першого січня 2012 року питома вага сировини, матеріалів, основних фондів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва відповідного об'єкта електроенергетики становила не менше 30 відсотків, а починаючи з 1 січня 2014 року - п'ятдесят відсотків. Додатковою умовою застосування "зеленого" тарифу для СЕС є використання, починаючи з 1 січня 2011 року, на об'єктах електроенергетики сонячних модулів, у вартості виробництва яких питома вага матеріалів та сировини українського походження становить не менше ніж тридцять відсотків. [16]

В подальшому зміни до норм пов'язаних з національною складовою обладнання для будівництва СЕС та ВЕС багато разів приймалися іншими законами. В мене виникає припущення, що в цьому випадку ми мали конкретний лобізм певних виробників електроенергії з ВДЕ, та при цьому обмеження на вхід до ринку альтернативної енергетики інших гравців. Бо насправді дуже складно виконати таку вимогу по національній складовій, враховуючи, що ця норма була імплементована ще в 2009 році, коли говорити про українське обладнання було

вкрай важко. Та і станом на зараз більшість обладнання імпортується з-за кордону через його якість та перевіреність, та недостатню розвиненість виробництва такого обладнання в Україні.

Також ЗУ "Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії" [16] було передбачено, що тепер "зелений" тариф діє не 10 років з моменту його встановлення, як це було передбачено в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу", а до 1 січня 2030 року. [16]

Звичайно продовження строку дії "зеленого" тарифу є правильним кроком для розвитку поновлювальної енергетики. Але з другого боку це є певним лобізмом тих проектів, які розвивалися з 2008 року. Вважаю, що строк в 10 років для будь-якого типу альтернативної генерації є більш ніж достатнім для того, щоб окупити проект, заробити якийсь капітал на цьому проекті. А після закінчення 10 років експлуатації електроустановок перейти на ринкові умови виробництва електричної енергії, а не продовжувати отримувати від держави, тобто з наших з вами податків відшкодування у вигляді "зеленого" тарифу.

Також ЗУ "Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії" була скасована норма передбачена в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу" щодо встановлення механізму визначення величини "зеленого" тарифу, тепер величина "зеленого" тарифу для ВЕС, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з енергії вітру. [16]

А величина "зеленого" тарифу для СЕС, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, визначеного із застосуванням тарифного коефіцієнта, що застосовується для пікового періоду часу (для тризонної тарифної класифікації), помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання. [16]

Як я описав вище, вважаю, що ці зміни є дуже правильними з точки зору полегшення механізму обрахунку "зеленого" тарифу та з точки зору доступу потенційних інвесторів в поновлювальну енергетику до інформації про законодавче врегулювання сектору альтернативної енергетики. Чим умови ведення бізнесу є прозорішими, простішими, тим більший ентузіазм виникає як в національних, так і в закордонних інвесторів вкладати кошти в абсолютно новий тоді для України напрямок, альтернативну енергетику.

Ще ЗУ "Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії" [16] був передбачений механізм дії фіксованого мінімального розміру "зеленого" тарифу, який встановлюється шляхом перерахування у євро величини "зеленого" тарифу, розрахованого за правилами цього закону, станом на 1 січня 2009 року за офіційним валютним курсом НБУ на зазначену дату. Нормами цього закону надана гарантія виробникам електроенергії з ВДЕ щодо того, що величина "зеленого" тарифу не може бути меншою за фіксований мінімальний розмір "зеленого" тарифу. [16] Така гарантія діє і на цей час та передбачена в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії." [4]

ЗУ "Про ринок електричної енергії" були внесені зміни в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії", відповідно до цих змін, прийнятих 13 квітня 2017 року: "зелений" тариф - спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, зокрема на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями)." [4]

Законодавець цією нормою розширив та покращив дефініцію "зеленого" тарифу в порівнянні з тою, яка була імплементована ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу" від 25.09.08. По-перше, тепер "зелений" тариф може бути застосований і до черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів). Це можна пояснити тим, що бум альтернативної енергетики бере свій початок з 2015 року, об'єкти альтернативної

енергетики стали будувати з більшою потужністю, відповідно вкладати більше коштів, переважно кредитних. І будівництво таких проектів може займати декілька років, особливо якщо говорити про проектування та будівництво вітропарків. Тому інвестори отримали право будувати такі проекти в декілька етапів, поділивши проекти на декілька черг будівництва (пускових комплексів), та при цьому отримувати "зелений" тариф вже з моменту введення в експлуатацію першої черги будівництва. По-друге, законодавець додав інші категорії гідроелектростанцій, такі як мікрогідроелектростанції та мінігідроелектростанції. Він заклав в цей поділ гідроелектростанцій критерій, який стосується потужності цих станцій. Вважаю, що більш широкий поділ об'єктів гідроенергетики є правильним та критерій потужності цих станцій є найбільш раціональним при такому поділі цих станцій на декілька категорій.

Відповідно до частини першої статті 9-1 ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" НКРЕКП встановлює "зелений" тариф для виробників електроенергії з ВДЕ.

"Зелений" тариф встановлюється для наступних категорій виробників електроенергії з ВДЕ:

- суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії та ввели свої електроустановки в експлуатацію до 1 січня 2020 року;
- суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, які ввели свої електроустановки в експлуатацію після 1 січня 2020 року та відповідно до статті 9-3 цього закону не зобов'язані брати участь в аукціонах;
- суб'єктів господарювання, які мають намір виробляти електричну енергію з альтернативних джерел енергії та уклали з ДП "Гарантований покупець" попередній договір купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом до 31 грудня 2019 року та ввели свої електроустановки в експлуатацію протягом двох років з дати укладення зазначених договорів – для СЕС, та протягом трьох років з дати укладення зазначених договорів

- для об'єктів, що виробляють електричну енергію з інших видів альтернативних джерел енергії;
- споживачів електричної енергії, у тому числі енергетичних кооперативів, приватних домогосподарств, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії та для яких встановлено "зелений" тариф. [4]

Законодавець цією статтею обмежив право входу на ринок альтернативної енергетики та право отримати "зелений" тариф проектам, які не ввели свої електроустановки в експлуатацію до 1 січня 2020 року та проектам, які не уклали з ДП "Гарантований покупець" попередній договір купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом до 31 грудня 2019 року. "Зелений" тариф в нас діє до 31 грудня 2029 року, це передбачено частиною 9 статті 9-4 ЗУ "Про альтернативні джерела." [4]

Я вважаю таке обмеження прав суб'єктів господарювання, які мають бажання виробляти електричну енергію з ВДЕ неправомірним, оскільки з 31 грудня 2019 року і по 31 грудня 2029 року можна було б реалізувати багато нових проектів альтернативної енергетики та отримати власникам цих проектів "зелений" тариф. Єдина опція для цих суб'єктів господарювання — це встигнути укласти до 31 грудня 2019 року попередні договори купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом та ввести свої електроустановки в експлуатацію протягом 2 років з моменту укладення цих договорів для СЕС та протягом 3 років з моменту укладення попередніх договорів для ВЕС та інших видів альтернативної енергетики. А наслідком такого обмеження прав інвесторів цією імперативною нормою є те, що суб'єкти господарювання, які не ввели свої електроустановки в експлуатацію до 1 січня 2020 року та суб'єкти господарювання, які не уклали з ДП "Гарантований покупець" попередній договір купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом до 31 грудня 2019 року або не встигли ввести свої електроустановки в експлуатацію протягом 2 або 3 років в залежності від типу генерації після укладення цих попередніх договорів є те, що такі інвестори втрачають право отримати "зелений" тариф. Та мають право або продавати

електроенергію, вироблену своїми електроустановками на інших сегментах ринку, тобто по ринковим цінам, що робить такі проекти не вигідними для будівництва або інший альтернативний варіант для цих інвесторів — брати участь в "зелених" аукціонах, які в Україні так ще і не були реалізовані, і невідомо, коли буде запущений пілотний аукціон для об'єктів альтернативної енергетики. Я вважаю, що це обмеження по отриманню "зеленого" тарифу було передбачено в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" через економію бюджетних коштів, які були б направлені на виплату інвесторам за викуплену електроенергію за "зеленим" тарифом. Також це пов'язано з тим, що об'єднана енергетична система України є застарілою та не може технічно прийняти нові потужності електроенергії. І далі логічним продовженням розвитку альтернативної енергетики є заміна такого механізму стимулювання як "зелений" тариф на якийсь інший, хоча б на "зелені" аукціони, які дуже детально регламентовані ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" [4] та як наслідок запровадження цих аукціонів подальше зниження вартості "зеленої" електроенергії.

Відповідно до частини четвертої статті 9-1 ЗУ "Про альтернативні джерела енергії": "Зелений" тариф на електричну енергію, вироблену генеруючими установками приватних домогосподарств, споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, встановлюється єдиним за кожним видом альтернативного джерела енергії та для комбінованих вітро-сонячних генеруючих систем." [4]

Вважаю таку логіку законодавця при прийнятті цієї норми послідовною, оскільки це полегшує процес встановлення "зеленого" тарифу для таких суб'єктів господарювання.

"Зелений" тариф для ВЕС встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електричної енергії, виробленої з енергії вітру." [4]

"Зелений" тариф для СЕС встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електричної енергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання." [4]

Роздрібний тариф для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року в нас складає 58.46 копійок за кВт*год, затверджений він був постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України № 1440 від 23.12.08. [17] Тому формула є досить зрозумілою — потрібно помножити цей роздрібний тариф на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електричної енергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання або з енергію вітру. Далі в моїй роботі будуть зазначені такі коефіцієнти.

Коефіцієнти "зеленого" тарифу для об'єктів або його черг/пускових комплексів:

- для електроенергії, виробленої з енергії вітру вітроелектростанціями, які складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю від 2000 кВт та більше та введеними в експлуатацію з:
 - з 1.04.13 по 31.12.14 становить 2.1;
 - з 1.01.15 по 30.06.15 становить 1.89;
 - з 1.07.15 по 31.12.19 становить 1.89;
 - з 1.01.20 по 31.12.24 становить 1.68;
 - з 1.01.25 по 31.12.29 становить 1.47.
- для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, встановлена потужність яких перевищує 2000 кВт та введеними в експлуатацію: по 31.03.13 включно становить 2.1.
- для електроенергії, виробленої з енергії вітру вітроелектростанціями, які складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю до 600 кВт та введеними в експлуатацію з:
 - з 1.04.13 по 31.12.14 становить 1.2;
 - з 1.01.15 по 30.06.15 становить 1.08;
 - з 1.07.15 по 31.12.19 становить 1.08;
 - з 1.01.20 по 31.12.20 становить 0.96;
 - з 1.01.21 по 31.12.21 становить 0.94;
 - з 1.01.22 по 31.12.22 становить 0.92;
 - з 1.01.23 по 31.12.24 становить 0.91;
 - з 1.01.25 по 31.12.29 становить 0.84.
- для електроенергії, виробленої з енергії вітру вітроелектростанціями, які складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю від 600 кВт, але не більше 2000 кВт та введеними в експлуатацію з:
 - з 1.04.13 по 31.12.14 становить 1.4;
 - з 1.01.15 по 30.06.15 становить 1.26;
 - з 1.07.15 по 31.12.19 становить 1.26;
 - з 1.01.20 по 31.12.20 становить 1.12;
 - з 1.01.21 по 31.12.21 становить 1.10;
 - з 1.01.22 по 31.12.22 становить 1.08;

з 1.01.23 по 31.12.24 становить 1.06;
з 1.01.25 по 31.12.29 становить 0.98. [4]

- для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, встановлена потужність яких становить 10 МВт або менше та введеними в експлуатацію з:

по 31.03.13 включно становить 8.64;
з 1.04.13 по 31.12.14 становить 6.30;
з 1.01.15 по 30.06.15 становить 5.67;
з 1.07.15 по 31.12.15 становить 3.15;
з 1.01.16 по 31.12.16 становить 2.97;
з 1.01.17 по 31.12.19 становить 2.79;
з 1.01.20 по 31.12.20 становить 2.09;
з 1.01.21 по 31.12.21 становить 2.02;
з 1.01.22 по 31.12.22 становить 1.95;
з 1.01.23 по 31.12.24 становить 1.88;
з 1.01.25 по 31.12.29 становить 1.81.

- для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, встановлена потужність яких перевищує 10 МВт та введеними в експлуатацію з:

по 31.03.13 включно становить 4.8;
з 1.04.13 по 31.12.14 становить 3.5;
з 1.01.15 по 31.12.15 становить 3.15;
з 1.01.16 по 31.12.16 становить 2.97;
з 1.01.17 по 31.12.19 становить 2.79;
з 1.01.20 по 31.12.20 становить 2.09;
з 1.01.21 по 31.12.21 становить 2.02;
з 1.01.22 по 31.12.22 становить 1.95;
з 1.01.23 по 31.12.24 становить 1.88;
з 1.01.25 по 31.12.29 становить 1.81. [4]

Фіксований мінімальний розмір "зеленого" тарифу для суб'єктів господарювання, приватних домогосподарств і споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, встановлюється шляхом перерахування в євро "зеленого" тарифу, розрахованого за правилами цього Закону, станом на 1 січня 2009 року за офіційним валютним курсом НБУ на зазначену дату. [4]

Держава надає всім учасникам ринку альтернативної енергетики одну з важливих гарантій, яка полягає в тому, що вона визначила поняття фіксованого мінімального розміру "зеленого" тарифу, встановила формулу його обрахунку, закріпила положення про те, що цей мінімальний розмір "зеленого" тарифу буде конвертований в євро, а тому відсутні ризики інфляції та розширила коло суб'єктів, які підпадають під дію цієї норми, а саме, окрім суб'єктів господарювання, які управляють промисловими станціями, ця норма поширюється також на приватні домогосподарства і споживачів.

"Зелений" тариф для об'єктів електроенергетики, введених в експлуатацію до 31 грудня 2024 року, та приватних домогосподарств і споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, договір про купівлю-продаж електричної енергії з якими укладено до 31 грудня 2024 року, не

може бути меншим за фіксований мінімальний розмір "зеленого" тарифу, який на дату останнього у кожному кварталі засідання НКРЕКП, перераховується у національну валюту за середнім офіційним валютним курсом НБУ за останніх 30 календарних днів, що передують даті такого засідання. [4]

Знову ж таки ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" передбачена ще одна важлива фундаментальна гарантія для існуючих та потенційних інвесторів в альтернативну енергетику. Ця гарантія полягає в тому, що держава бере на себе зобов'язання забезпечити дотримання всіма учасниками ринку альтернативної енергетики можливості отримувати мінімальний гарантований пакет виплат за вироблену ними електроенергію, який іменується мінімальним розміром "зеленого" тарифу за умови введення ними в експлуатацію своїх електроустановок до 31 грудня 2024 року або укладення договору купівлі-продажу електричної енергії для приватних домогосподарств та споживачів до 31 грудня 2024 року. Вважаю це положення справедливим по відношенню до інвесторів в ВДЕ, оскільки вкладаючи кошти в економіку України та створюючи при цьому нові "зелені" об'єкти генерації, інвестори мають право отримувати мінімальний пакет гарантій та впевненість в тому, що він буде дотриманий з боку держави та конвертований в гривневому еквіваленті. Мінімальний розмір "зеленого" тарифу якраз і є однією з таких базових фундаментальних гарантій передбачених в законодавстві України.

Від дослідження гарантій, наданих виробникам електроенергії з ВДЕ, перейдемо до опису ситуації, яка зараз склалася на ринку альтернативної енергетики та результатів її розв'язання через погоджене виробниками електроенергії з ВДЕ зниження "зеленого" тарифу та взяття на себе додаткових зобов'язань в обмін на поновлення виплат за вироблену ними електроенергію та погашення ДП "Гарантований покупець" боргу, який утворився в 2020 році в результаті порушення платіжної дисципліни за вироблену "зеленими" електроенергію.

Ян Валетов, співвласник СЕС "Солар Квант Енерджі" описує ситуацію, яка склалася на ринку альтернативної енергетики: "Та що відбувається останнім часом? Виробникам ЕЕ з відновлюваних джерел просто не платили з березня по серпень 2020 р., створивши колосальну заборгованість і порушивши всі можливі

умови взаєморозрахунків. Борг за вироблену ЕЕ досяг астрономічних сум — млрд грн." [18]

Звичайно, що держава в цьому випадку порушує взяті на себе зобов'язання та гарантії, які вона надала інвесторам та які закріпила в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" [4] та в договорі купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом, укладеним з ДП "Гарантований покупець". Більш доцільно в контексті укладеного договору говорити не про порушення зобов'язань державою, а саме ДП "Гарантований покупець", яке безпосередньо є стороною цього договору, та яке зобов'язано нести відповідальність перед продавцями електроенергії за "зеленим" тарифом за порушення цим підприємством умов договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом.

Після величезної заборгованості та неплатежів перед "зеленими" держава та інвестори намалися вирішити цю ситуація шляхом переговорів, медіації. Марина Гріцишина, керівник практики енергетики юридичної фірми Сасенко Харенко відзначає: "У листопаді 2019 року розпочалися переговори Міністерства енергетики та захисту довкілля України (Міненергодовкілля) з інвесторами ВДЕ щодо скорочення "зелених" тарифів." [19]

Вважаю правильним є те, що сторони конфлікту, в нашому випадку це інвестори в відновлювальну енергетику та держава, яка діє через уповноважені органи влади, обрали спочатку позасудові способи вирішення спорів, такі як переговори, а в подальшому і медіацію. Подання позову в національні суди або міжнародні арбітражі є дуже радикальним кроком та потребує великих судових витрат, а тому раціональніше є домовитися, використавши переговори або залучити до процесу перемовин висококваліфікованого медіатора, який є експертом в енергетиці. Такий спосіб і обрали національні та іноземні інвестори.

Для розв'язання проблем з бюджетом ДП "Гарантований покупець" Міненергодовкілля пропонувало інвесторам ВДЕ погодитися на зниження "зелених" тарифів на 20 % для СЕС та 10 % для ВЕС та запровадження 100 % відповідальності за небаланси. Такі заходи разом із підвищенням тарифу на передачу до 153 грн/МВт*год повинні були запобігти дефіциту бюджету ДП "Гарантований покупець". Однак Міненергодовкілля та інвестори ВДЕ не дійшли згоди щодо такого варіанту реструктуризації "зелених" тарифів. [19]

Марина пояснює про вибраний спосіб вирішення конфлікту так: "Враховуючи складність переговорів, для пошуку рішень та досягнення домовленостей сторони переговорів ініціювали проведення медіації за участю Секретаріату Енергетичного Співтовариства.Медіація між асоціаціями та Міненергодовкілля тривала з грудня 2019-го до червня 2020 року." [19]

Після вдалого завершення медіації сторони погодились підписати Меморандум про взаєморозуміння стосовно врегулювання проблемних питань у сфері відновлюваної енергетики (примітка автора – далі по тексту Меморандум).

Отже в нашій ситуації можна говорити про ефективність такого способу досудового врегулювання спорів як медіація, оскільки сторони все ж таки прийшли згоди.

Як зазначає Юрій Кацер, керівник юридичного відділу KPMG в Україні: "10 червня між Кабінетом Міністрів України (КМУ) та представниками асоціацій виробників електроенергії з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ виробники) був підписаний Меморандум про взаєморозуміння стосовно врегулювання проблемних питань у сфері відновлюваної енергетики (Меморандум)." [20]

Результатом підписаного Меморандуму є прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" № 810-IX від 21.07.20. [21]

ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" були понижені "зелені" тарифи: для СЕС та ВЕС, шляхом множення встановлених НКРЕКП, відповідно до статті 9-1 цього закону для таких суб'єктів господарювання "зеленого" тарифу на понижуючі коефіцієнти. [21]

- На рівні 0,925 - для ВЕС, що введені в експлуатацію з 1 липня 2015 року до 31 грудня 2019 року та складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю від 2000 кВт та більше;
- на рівні 0,7 - для СЕС встановленою потужністю від 1 МВт до 75 МВт, що введені в експлуатацію з 1 листопада 2020 року до 31 березня 2021 року. [21]

Хотів би підкреслити, що зниження розміру "зеленого" тарифу мало добровільний та взаємний характер, оскільки як я зазначав раніше, до процесу вирішення конфлікту були долучені медіатори. Та в результаті цих процесів медіації інвестори погодилися на зниження розміру "зелених" тарифів. Звичайно, що інвестори в відновлювальну енергетику в цьому процесі є слабшою стороною, оскільки вони взяли на себе ризики інвестувати свої кошти, а тому мають бажання повернути свій витрачений капітал та почати заробляти на проектах альтернативної енергетики. І невиплати цим інвесторам, окрім того, що є порушеннями взятих на себе зобов'язань перед цими інвесторами, так і певними механізмами впливу на них. Держава, не виплачуючи кошти за договорами купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом є сильнішою стороною в цьому переговорному процесі та впливає на виробників електроенергії з ВДЕ щодо прийняття для себе менш вигідних умов подальшого ведення бізнесу.

Підсумовуючи, після прийняття цього закону ситуація з платежами на ринку електроенергії покращилась, але все одно ДП "Гарантований покупець" не здійснює всі платежі виробникам електроенергії з ВДЕ, як це було передбачено в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" та не покриває ту частину боргу, який виник в 2020 році.

А тому для розв'язання цієї проблеми, яка склалася на ринку альтернативної енергетики, я запропоную варіанти подолання енергетичної кризи, які детально досліджу в третьому розділі моєї магістерської роботи.

2.2. Правове регулювання інших механізмів стимулювання альтернативної енергетики в Україні

2.2.1. Правове регулювання надбавки до "зеленого" тарифу за дотримання рівня використання українського обладнання при будівництві станцій альтернативної енергетики

Варто додати, що окрім "зеленого" тарифу, за інформацією, передбаченою в "Огляді ходу реформування ринків електроенергії і тарифоутворення в країнах ОЕСР, ЄС, США, Росії та України", виконаного аналітиками НЕК "Укренерго" в серпні 2011 року "у багатьох країнах додатково до "зеленого" тарифу законодавчо встановлені податкові та інші пільги, які стимулюють розвиток поновлюваної енергетики. Наприклад, у Німеччині запроваджено податкові пільги на кожную споживану кіловат-годину, що йде на підтримку сонячної, вітряної та інших сфер поновлюваної енергетики." [7, с. 39]

Вважаю це правильним кроком держав, оскільки інвестори вкладають свої кошти, а частіше за все ще і кредитні кошти [22], і строк окупності проектів відновлювальної енергетики може коливатися від декількох років до десяти років. Якщо говорити про Україну, то в нас дуже високі процентні ставки за кредитами. За словами українських банкірів: "проте довгострокові кредити в банках — недешеве задоволення. Вартість кредиту в гривні може сягати 19 — 20% річних. Тобто при сумі кредиту в 1 мільйон гривень, позичальник за сім років поверне банку майже 1,7 мільйонів." [22]

Ці ж банкіри в розмові з журналістами додають: "оскільки "зелений" тариф прив'язаний до євро, банк має можливість кредитувати компанії в цій валюті. В Укргазбанку пояснюють, що це дозволяє пропонувати позичальникам досить низькі ставки — близько 6 — 7% в євро, та зменшити терміни окупності проекту." [22]

Враховуючи українські реалії кредитування в українських банках під 19-20% річних в гривні, нестабільну політичну ситуацію в державі, високу вартість обладнання, яке, як правило імпортується з інших держав, то було б доречно з боку законодавця передбачити в законодавстві інші методи стимулювання альтернативної енергетики, окрім фіксованого "зеленого" тарифу. Це б зробило становище інвесторів у ВДЕ більш впевненим, збільшило б кількість прямих іноземних інвестицій та власне стало б одним зі стимулів розвивати ВДЕ саме в Україні. Але деякі пільги наш законодавець передбачив для виробників електроенергії з ВДЕ, далі піде мова про них.

Відповідно до частини тридцять першої статті 9-1 ЗУ "Про альтернативні джерела" виробники електроенергії з ВЕД, які ввели свої об'єкти електроенергетики, у тому числі черги будівництва електричних станцій (пускові комплекси) в експлуатацію з 1 липня 2015 року по 31 грудня 2024 року мають право до встановленого НКРЕКП "зеленого" тарифу отримати ще надбавку за дотримання на відповідних об'єктах електроенергетики, визначеного статтею 9-2 цього закону рівня використання обладнання українського виробництва. Ця надбавка встановлюється та підлягає застосуванню на весь строк дії "зеленого" тарифу, тобто до 31 грудня 2029 року. [4]

Вважаю таке право виробників електроенергії з ВДЕ, яке можна назвати певною гарантією держави, наданої таким виробникам, дуже позитивною зміною в законодавстві. Як я зазначав раніше в своїй роботі, таке право виробники електроенергії з ВДЕ отримали після скасування поняття "місцевої складової", тобто відбулося трансформування законодавцем обов'язкової вимоги, якої повинні були дотримуватися інвестори при проектуванні та будівництві своїх станцій на право цих же інвесторів в разі дотримання рівня українського обладнання при будівництві своїх станцій отримати певне заохочення у вигляді надбавки до "зеленого" тарифу.

Але є обмеження, передбачене в частині 31 статті 9-1 ЗУ "Про альтернативні джерела", яке полягає в тому, що надбавка до "зеленого" тарифу не встановлюється на електричну енергію, вироблену об'єктами електроенергетики (генеруючими установками) споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, приватних домогосподарств. [4] Тобто право на цю надбавку мають тільки промислові об'єкти електроенергетики, що в якійсь мірі погіршує становище на ринку альтернативної енергетики споживачів (приватних домогосподарств та енергетичних кооперативів), потужність яких повинна бути меншою за 150 кВт (ч. 5 ст. 9-1 ЗУ "Про альтернативні джерела" [4]). Тут ми маємо ситуацію обмеження прав цих виробників електроенергії з ВДЕ, що

вважаю є незаконним та потребує внесення змін в закон для усунення такої дискримінації цієї категорії виробників електроенергії з ВДЕ.

Частиною другою статті 9-2 ЗУ "Про альтернативні джерела" задекларовано право виробників електроенергії з ВДЕ отримати надбавку за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва, яка є:

- фіксованою у визначених цим законом відсотках доплатою до "зеленого" тарифу;
- пропорційною до рівня використання суб'єктом господарювання на відповідному об'єкті електроенергетики обладнання українського виробництва. [4]

Цією ж нормою (ч. 2 ст. 9-2 ЗУ "Про альтернативні джерела" [4]) передбачено і співвідношення розміру надбавки і відсотка використання українського обладнання на об'єктах ВДЕ, яке виглядає наступним чином:

- 1) 5 відсотків надбавки відповідає 30 відсоткам та більше, але менше 50 відсоткам рівня використання українського обладнання;
- 2) 10 відсотків надбавки відповідає 50 відсоткам та більше, але менше 70 відсоткам рівня використання українського обладнання;
- 3) 20 відсотків надбавки відповідає 70 відсоткам та більше рівня використання українського обладнання. [4]

Надбавка за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва для відповідного об'єкта електроенергетики, що здійснює відпуск електричної енергії за "зеленим" тарифом, встановлюється у грошовому виразі НКРЕКП, на кожну дату перерахунку фіксованого мінімального розміру "зеленого" тарифу. [4]

Згідно з ч. 5 ст. 9-2 ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" [4] НКРЕКП затверджує порядок визначення рівня використання обладнання українського виробництва на об'єктах електроенергетики та встановлює відповідну надбавку до "зеленого" тарифу на своєму засіданні, та оприлюднює своє рішення у формі постанови. (абзац 2 ч. 5 ст. 14 ЗУ "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг" [23])

З аналізу цієї норми випливає те, що НКРЕКП приймає рішення щодо встановлення кожному суб'єкту господарювання надбавки до "зеленого" тарифу на своєму засіданні у формі постанови. Засідання є відкритими та публічними, а також НКРЕКП забезпечує онлайн-трансляцію таких засідань [23], а тому при прийнятті цих рішень НКРЕКП дотримується принципів гласності, прозорості, транспарентності. Що є дуже правильним кроком, адже громадяни та безпосередньо суб'єкти господарювання щодо яких приймає рішення Регулятор мають фізичний доступ до засідань НКРЕКП та інформації, та документів, які були розглянуті на таких засіданнях.

Щоб встановити відповідність рівня використання обладнання українського виробництва вимогам, встановленим цим законом (примітка автора – ЗУ "Про альтернативні джерела енергії"), суб'єкт господарювання подає до НКРЕКП розрахунок та підтвердні документи. [4]

Знову ж таки можу зрозуміти логіку законодавця при прийнятті цієї норми, яка полягає в тому, що суб'єкт господарювання, який має бажання отримати певне благо у вигляді надбавки до "зеленого" тарифу та реалізувати своє право власності на майбутні виплати, пов'язані з такою надбавкою, повинен згідно з процедурою, передбаченою законодавством, подати певний вичерпний пакет документів та довести те, що його електроустановка альтернативної генерації дійсно відповідає тому рівню використання українського обладнання, який передбачений в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії." [4] Можу провести аналогію з субсидією, ті громадяни, які мають бажання реалізувати своє суб'єктивне право на отримання цього блага, повинні довести те, що вони дійсно мають право відповідно до законодавства отримати це благо.

Рівень використання обладнання українського виробництва на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексів), що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), визначається як сума відповідних питомих відсоткових показників елементів обладнання. У разі наявності декількох однакових елементів обладнання на відповідному об'єкті електроенергетики (черзі/пусковому комплексі) питомий відсотковий показник такого елемента обладнання приймається до розрахунку рівня використання обладнання українського виробництва лише за умови українського походження кожного з таких однакових елементів.

Питомі відсоткові показники елементів обладнання становлять:

а) на об'єктах електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), які виробляють електричну енергію з енергії вітру:

Питомий відсотковий показник лопатей повинен становити 30%, башти ВЕС 30%, гондоли 20%, головної рами 20%.

б) на об'єктах електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання:

Питомий відсотковий показник фотоелектричних модулів СЕС повинен становити 40%, металоконструкцій під фотоелектричні модулі 15%, комплектної трансформаторної підстанції КТПБ-інвертора 15%, систем акумуляції енергії 15%, трекерних систем 15%. [4]

Основну свою увагу в цій роботі хотілося б присвятити саме ВЕС та СЕС, тому основний акцент буде зроблений на ці види генерації через їхню найбільш питому вагу з усіх видів ВДЕ, представлених в Україні. Згідно з даними НКРЕКП, які лягли в основу дослідження щомісячного моніторингу відновлювальної енергетики України станом на 13 квітня 2021 року, проведеного Європейським-українським енергетичним агентством (примітка автора – далі по тексту ЄУЕА) "загальна встановлена потужність об'єктів відновлювальної енергетики за "зеленим" тарифом, - станом на 01.01.2021 складає 7737 МВт." [5, с.4] З аналізу цих даних видно, що частка СЕС є найбільшою та становить 6092 МВт, частка ВЕС становить 1314 МВт, частка малих гідроелектростанцій становить 212 МВт та частка біогазових станцій, та станцій, які працюють на біомасі складає найменше – 117 МВт. [5, с. 4]

Я можу пояснити такий дисбаланс типів альтернативної енергетики тим, що проектування та будівництво СЕС є найпростішим в порівнянні з іншими видами генерації. Проектування та будівництво ВЕС є більш складним та затратним процесом та займає більше часу для реалізації таких проектів. Для біогазових та станцій, які працюють на біомасі потрібна сировина, на якій вони будуть працювати, тобто для реалізації таких проектів у інвесторів має бути доступ до такої сировини. Так само можна говорити і в контексті гідроелектростанцій, для будівництва яких інвестор повинен мати безпосередній вихід до водного ресурсу. А тому виробники електроенергії з ВДЕ переважно обирають встановлення сонячних панелей, як в промисловому масштабі, так і

використання їх домогосподарствами для задоволення своїх потреб в електроенергії та продаж залишкової електроенергії за "зеленим" тарифом.

Щодо виробництва наявних на об'єкті електроенергетики елементів обладнання на території України, то "вони підтверджуються сертифікатом (сертифікатами) походження, виданим (виданими) у встановленому порядку Торгово-промисловою палатою України (її регіональними представництвами) на такі елементи." [4]

Звичайно, що походження обладнання повинно бути підтверджено відповідним органом, який має на це повноваження. З аналізу вищезазначеної норми випливає те, що виробники електроенергії з ВДЕ, які хочуть отримати надбавку до "зеленого" тарифу повинні спочатку звернутися з запитом до уповноваженого органу, який має компетенцію приймати рішення щодо віднесення певного обладнання до категорії виробленого в Україні. Таким органом є Торгово-промислова палата України. Своє рішення щодо визнання такого обладнання виробленим в Україні цей орган підтверджує сертифікатом походження, на основі якого НКРЕКП і прийме або не прийме рішення щодо отримання надбавки до "зеленого" тарифу суб'єктами господарювання, які подали пакет документів, необхідний для отримання такої надбавки.

Держава для виробників електроенергії з ВДЕ відповідно до ч. 10 ст. 9-2 ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" надає такі гарантії щодо встановлення на законодавчому рівні наступного:

Протягом всього строку дії "зеленого" тарифу, тобто до 31 грудня 2029 року, викуповувати в кожному розрахунковому періоді електроенергію за встановленим "зеленим" тарифом з урахуванням надбавки, встановленої відповідно до цієї статті, в обсягах та порядку, визначених статтями 68, 71, і 74 ЗУ "Про ринок електричної енергії", а також розраховуватись за таку електроенергію грошовими коштами у повному обсязі та встановлені строки. [4]

Хотів би підкреслити, що держава зобов'язана неухильно дотримуватися цих гарантій, які вона передбачила в законодавстві та в договорі купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом. Вона через свої органи влади не має права змінювати умови, передбачені в договорі купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом та якимось іншим чином погіршувати становище виробників

електроенергії з ВДЕ. Інвестори вкладаючи в нову галузь мільярдні кошти повинні бути впевнені в стабільності та незмінності законодавства, яке регулює індустрію альтернативної енергетики. Неприпустимим є зміна "правил гри під час самої гри". Порушення базових гарантій, які були надані інвесторам тягне за собою порушення легітимних очікувань цих же інвесторів. Та як наслідок може потягнути за собою порушення ними проти України інвестиційних арбітражів та подальше погіршення інвестиційного клімату.

2.2.2. Правове регулювання пільги по звільненню від сплати ПДВ за імпортоване обладнання суб'єктами господарювання альтернативної енергетики

Ще одна преференція для "зелених" пов'язана зі звільненням від сплати податку на додану вартість (примітка автора – далі по тексті ПДВ) при імпорті обладнання, яке потрібне для будівництва ВЕС та СЕС. Ставка цього податку, база оподаткування, порядок нарахування, механізм його сплати передбачені в Податковому кодексі України. [24]

Зараз такої пільги у вигляді звільнення від сплати ПДВ немає, але так було не завжди, першочергово вона з'явилась за часів четвертого Президента України.

"Норма про несплату ПДВ при імпорті обладнання для виробництва "зеленої" енергії вже діяла за часів Януковича. Скасував її Кабмін на чолі з Арсенієм Яценюком. Обґрунтовували скасування цієї правки створенням рівних умов у сфері енергозбереження." [25]

На той час така пільга була відображена в постанові КМУ "Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих" № 444 від 14 травня 2008 року [26] з багатьма доповненнями до неї іншими постановами КМУ. Арсеній Яценюк, тодішній голова КМУ, скасував цю постанову постановою КМУ "Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів,

обладнання, устаткування та комплектуючих" № 719 від 29 грудня 2014 року. [27] Після цього в 2018 році була перша спроба повернути цю пільгу, але в дуже хитрий спосіб.

Верховній Раді пропонують до 2020 року звільнити від оподаткування податком на додану вартість імпорту обладнання для виробництва енергії із відновлювальних джерел. Відповідні зміни внесено до проекту закону 8295, яким пропонується врегулювати в Податковому кодексі виплату аліментів в Україні. Зміни було розглянуто та схвалено профільним комітетом 2 липня. [28]

Правку в перехідні положення Податкового кодексу вніс народний депутат Юрій Вознюк ("Народний фронт"), вона пропонує звільнити від сплати ПДВ до 1 січня 2020 року ввезення в Україну обладнання для виробництва відновлювальної енергії платника податку, який отримав технічні умови на підключення до електричних мереж. Правка передбачає, що в разі порушення імпортером умов пільгового імпорту, він сплачує ПДВ в повному розмірі, а також виплачує пеню в розмірі 120% від облікової ставки Національного банку. [28]

Вважаю, що такий підхід до нормотворчості є вкрай неправильним та неетичним. Неприпустимо, щоб депутат під видом одного законопроекту по суті створював інший, додаючи правки до основного законопроекту, які жодним чином не стосуються його. Першочерговий законопроект стосувався виплати аліментів, а на виході його доповнили правками, які стосувалися сфери енергетики. Це, на мою думку, порушує Регламент Верховної Ради України [29] та спотворює авторитет народних обранців.

При першій спробі пролобіювати правку, вміщену в законопроекті, який стосувався сплати аліментів, не вистачило голосів народних обранців. З матеріалів стенограми 61 засідання ВРУ 8 скликання від 3 липня 2018 року [30] видно, що правку номер 8 депутата Вознюка підтримали тільки 155 депутатів. Друга спроба була вдалою, пільгу "протягнули" також дуже прихованим способом в 2018 році.

В історії з прийнятими попереднім парламентом пільгами імпортерам обладнання для СЕС і ВЕС в Україні примітний і те, настільки завуальовано тоді були внесені зміни до закону. Аби знайти їх у тексті, треба знатися на темі й справді стежити за процесом. Податкові пільги згадуються у перехідних положеннях податкового кодексу в тому пункті, де йдеться про звільнення від сплати ПДВ імпортерів електроавтомобілів, які жодного стосунку до СЕС і ВЕС не мають. Більше того, саме обладнання для електростанцій там згадується не словами, а за допомогою товарних кодів, які застосовують у своїх роботах митники. Тобто аби зрозуміти, що йдеться саме про це обладнання, треба знати його код. [31]

Знову ж таки вважаю, що є недопустимим така "нормотворчість", яка направлена на конкретний лобізм певного бізнесу, а ще реалізовується таким підлим способом. Діяльність народних депутатів та ВРУ як органу законодавчої влади повинна бути прозорою та відповідати принципу транспарентності. Лобізм звичайно як явище є і буде, але подані законопроекти повинні бути прозорими, щоб народні обранці могли чітко зрозуміти суть запропонованих правок та прийняти виважене рішення. Такої ж думки і Святослав Павлюк, експерт в енергетиці: "Впровадження таких правок має бути засуджене в принципі, адже це є інструментальне застосування законодавства. Правки, які вносяться, мають бути чіткими, прозорими і зрозумілими". [31]

Цю пільгу закріпили в законодавстві 23 листопада 2018 року, передбачивши її в ЗУ "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів" № 2628-VIII від 23.11.18. [32]

Цим законом дію звільнення виробників електроенергії з ВДЕ від сплати ПДВ при імпорті обладнання для станцій продовжили до 2022 року та визначили конкретній митні коди цього обладнання. А саме звільнення від сплати ПДВ поширювалося на таке обладнання: вітрогенератори, світлочутливі напівпровідникові прилади, включаючи фотоелектричні елементи, зібрані чи не зібрані в модулі, змонтовані або не встановлені на панелі, рідкі діелектричні трансформатори потужністю понад 10 000 кВА та інвертори потужністю понад 7,5 кВА, митні коди цього обладнання були зазначені в Митному тарифі України, який стосувався груп 73-97. [33] Рідкі діелектричні трансформатори потужністю понад 10 000 кВА були виведені з під дії пільги Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про електронні довірчі послуги" № 2725-VIII від 16.05.19. [34]

Потім вже при президенті Зеленському пільга по звільненню від сплати ПДВ при імпорті обладнання була скасована Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків,

усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві" № 466-IX від 16.01.20. [35]

З цього моменту виробники електроенергії з ВДЕ такої пільги не мають. Як зазначає Андрій Герус, голова комітету ВРУ з питань енергетики та житлово-комунальних послуг: "Програвав український державний бюджет, який через цю пільгу не отримав близько 10 млрд грн в 2019 році." [36] Журналісти Фінбалансу зазначають наступне у своїй статті: "У серпні 2019 року Мінфін констатував, що державний бюджет недоотримує 400 млн грн на місяць через звільнення від сплати податку на додану вартість імпорту сонячних панелей і вітрових установок." [36]

Звичайно, що держава не доотримала багато мільярдів гривень через застосування такої пільги для "зелених" виробників електроенергії, а з іншого боку будь-які пільги для розвитку ВДЕ є корисними та мають позитивний ефект залучення інвестицій як національними, так і іноземними інвесторами. Тому потрібен баланс інтересів між державою та інвесторами в ВДЕ. Але я категорично проти просування будь-яких пільг для розвитку відновлювальної енергетики такими підкилимними способами, як внесення цієї правки до закону про виплату аліментів та закону, який стосувався звільнення від сплати ПДВ для власників електрокарів, при цьому чітко з цієї правки не впливало те, за що саме проголосували народні обранці. Без фахового знання законодавства та постійної аналітики змін в законодавстві неможливо розібратися з суттю цих правок.

Ще одним мінусом цієї правки є те, що створюються нерівні економічні умови для національних виробників такого обладнання, тому що вони то не звільняються від сплати ПДВ, а тому їх продукція буде дорожчою для виробників електроенергії з ВДЕ. Надаючи преференції одним, ми тим самим впливаємо на ринок, та ставимо у не вигідне положення національних виробників обладнання для ВЕС та СЕС.

Такої ж думки і Святослав Павлюк з Асоціації енергоефективних міст України:

Якщо встановлюються пільги на імпорт обладнання для виробництва чогось - це одне, а якщо самої продукції - це значить, що власне виробництво ніколи не з'явиться. Адже вартість

капіталу, який потрібно закладати в те чи інше виробництво, в Україні часом в рази вища, ніж у багатьох інших країнах світу. [31]

Погоджуюсь з думкою Святослава Павлюка про те, що надаючи пільги закордонному готовому обладнанню, яке вже є по суті готовим продуктом, то ми ніколи не зможемо створити такий національний продукт, оскільки ці виробники обладнання вже знаходяться в нерівному економічному становищі. І насправді вартість капіталу, який потрібний для виробництва якоїсь продукції в Україні часом вище, ніж в інших країнах світу. Однією з причин цього є доступ до дешевого кредитування, яке в Україні поки що недоступно. Сюди можна додати ризики пов'язані з судовою системою, недостатнім рівнем захищеності права власності та інші, завдяки яким національне виробництво складніше розвивати, а при дії пільги по звільненню від сплати ПДВ імпортного обладнання, практично неможливо. Тому я підтримую скасування пільги по звільненню від сплати ПДВ при імпорті обладнання потрібного для будівництва станцій альтернативної енергетики по причині того, що це дасть можливість створити виробництво українського обладнання та поновить виплати в український бюджет, які надійдуть від сплати ПДВ при імпорті закордонного обладнання.

2.2.3. Правове регулювання земель потрібних для будівництва станцій альтернативної енергетики

Кожну ВЕС та СЕС потрібно побудувати на земельній ділянці, яка би відповідала цільовому призначенню для цілей використання об'єктів альтернативної енергетики. Взагалі питання віднесення земель до певних категорій, порядок зміни цільового призначення земельних ділянок, певні обмеження щодо зміни цільового призначення регулюються Земельним кодексом України № 2768-III від 25.10.01. [37]

В цьому плані виробники електроенергії з ВДЕ отримали ще одну преференцію, яка полегшує процес девелопменту та будівництва об'єктів альтернативної енергетики. Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу

України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів" № 2628-VIII від 23.11.18 [32] внесли зміни в статтю 14 Закону України "Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів" № 2480-VI від 09.07.10. [38] Ці зміни передбачають те, що тепер об'єкти альтернативної енергетики можуть будуватися не тільки на категорії земель для енергетики, але і на ширшій категорії земель "землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення", передбаченій в частині першій статті 19 Земельного кодексу України [37] без зміни цільового призначення такої землі. [38]

ЗУ "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів" [32] були також внесені зміни в частину першу статті 76 Земельного кодексу України [37] для уникнення можливих колізій, в цій нормі передбачена дефініція земель енергетичної системи, яка тепер передбачає установлення законом можливості розміщення електроустановок альтернативної енергетики на землях з іншим цільовим призначенням аніж тільки на землях енергетичної системи. [37]

Повністю підтримую впровадження цієї норми, яка допоможе спростити процес девелопменту та будівництва нових проектів відновлювальної енергетики. Адже правильним є те, що СЕС та ВЕС тепер можна будувати на ширшій категорії земель, а це полегшує процес знаходження такої земельної ділянки для її подальшої оренди або купівлі під реалізацію проектів альтернативної генерації. Це один з небагатьох моментів, де держава полегшила "правила гри" для інвесторів у ВДЕ, при цьому не витрачаючи на це бюджетних коштів. Таких інструментів повинно бути більше для того, щоб зацікавити інвестора та в подальшому залучити його кошти в Україну. Ці кошти ми називаємо прямими інвестиціями, які конче потрібні Україні, адже це нові робочі місця, створені в Україні, сплачені тут податки в Україні. Тому корисний ефект таких пільг, себто полегшень ведення бізнесу в Україні є вкрай важливим.

2.3. Правове регулювання договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом в Україні

Далі в моїй роботі буде досліджене правове регулювання договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом.

Цей договір є типовим. Його типова форма затверджується НКРЕКП. Сам договір був затверджений постановою НКРЕКП № 641 від 26.04.2019. [11]

Відповідно якщо в нас є типова форма договору, то сторони зобов'язані до нього приєднатися на тих умовах, які прописані в умовах типового договору. А тому договір купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом є договором приєднання. Сторони укладаючи договір приєднання, не можуть пропонувати своїх умов, вони або повністю акцептують всі умови договору та укладають його, або утримуються від укладення такого договору. В секторі альтернативної енергетики багато договорів є договорами приєднання, це полегшує процес укладення цих договорів, мінімізує час потрібний для погодження всіх істотних умов договору та час потрібний для укладення цих договорів. Держава бере на себе обов'язок через свої компетентні органи державної влади, які реалізують політику у сфері енергетики, погодити умови цих типових договорів та розробити ці договори.

Відповідно до статті 634 Цивільного кодексу України договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору. [39]

Приєднавшись до цього договору, сторона зобов'язується тими обов'язками, які передбачені цим договором, та стороні надаються права за цим договором. Договір купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом є логічним продовженням процесу вступу виробників електроенергії з ВДЕ до ринку електричної енергії. [10]

Як передбачено в статті 71 Закону України "Про ринок електричної енергії" виробники електроенергії з ВДЕ зобов'язані спочатку стати учасниками ринку електричної енергії у порядку, визначеному цим законом. Після цього укласти з гарантованим покупцем двосторонній договір за типовою формою договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом або за типовою формою договору про купівлю-продаж електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який за результатами аукціону набув право на підтримку. [10]

Другий договір зазначений в цій нормі укладається з тими виробниками електроенергії, які за результатами "зелених" аукціонів отримали право укласти договори купівлі-продажу електроенергії з ДП "Гарантований покупець". Але як я вже зазначав в своїй роботі, що "зелені" аукціони це логічне продовження розвитку альтернативної енергетики, які повинні замінити такий механізм стимулювання альтернативної енергетики, як "зелений" тариф. Але на жаль, в Україні ще не були запущені "зелені" аукціони, тому можемо говорити про них тільки в контексті декларативних норм, в яких закріплені положення про ці аукціони.

Після укладення договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом виробники електроенергії з ВДЕ зобов'язані увійти на підставі договору до балансуєчої групи гарантованого покупця та щодобово подавати гарантованому покупцю погодинні графіки відпуску електричної енергії на наступну добу у порядку та формі, визначених двостороннім договором з гарантованим покупцем. [10]

Відповідно ж до цієї статті Закону України "Про ринок електричної енергії" договір купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який має намір виробляти електричну енергію з альтернативних джерел енергії укладається на підставі типового договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом, затвердженого Регулятором після проведення консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства, на строк дії "зеленого" тарифу

встановленого Законом України "Про альтернативні джерела енергії." [10] Строк дії "зеленого" тарифу в нас спливає 31 грудня 2029 року, тобто договір діє до кінця цього строку.

Станом на зараз типова форма договору, як я зазначав вище, була затверджена постановою НКРЕКП ще в 2019 році. Як впливає зі статті 71 Закону України "Про ринок електричної енергії" Регулятор повинен був перед затвердженням типової форми цього договору провести консультації із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства. Що я вважаю дуже правильним моментом, відображеним в нормі цього закону. Таким чином типова форма договору є більш досконалою та справедливою для обох сторін договору.

Статтею 71 вищезазначеного закону передбачена можливість виробників електроенергії з ВДЕ продавати електроенергію, яка була вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії, за двосторонніми договорами, на ринку "на добу наперед", на внутрішньодобовому ринку та на балансуєчому ринку за цінами, що склалися на відповідних ринках, або за "зеленим" тарифом, аукціонною ціною, встановленими (визначеними) відповідно до Закону України "Про альтернативні джерела енергії." [10]

Тобто законодавець цією нормою надав нам певну дискрецію повноважень. Виробники електроенергії з ВДЕ можуть обрати ринок електричної енергії, на якому вони будуть продавати електроенергію, вироблену своїми електроустановками. Але насправді їх право вибору контрагентів є обмеженим, тому що виробнику електроенергії з ВДЕ вигідно продавати свою електроенергію тільки за "зеленим" тарифом. Це пов'язано як і з найвищою ціною такої електроенергії в порівнянні з іншими ринками збуту електричної енергії, так і з потребою окупити свої об'єкти альтернативної генерації. І тут ми стикаємося з тим, що виробник зможе продавати електроенергію або тільки ДП "Гарантований покупець" за "зеленим" тарифом та відповідно до умов договору укладеного між ними перебувати в балансуєчій групі ДП "Гарантований покупець". Або виходити з цієї балансуєчої групи та продавати електричну енергію на інших сегментах ринку, включаючи двосторонні договори, але при

цьому він не зможе продавати цю електроенергію за "зеленим" тарифом, а тільки на ринкових умовах.

Наразі в українському законодавстві не передбачена можливість виробників електроенергії з ВДЕ виходити з балансуєчої групи ДП "Гарантований покупець" та при цьому не втрачати право реалізовувати свою електричну енергію за "зеленим" тарифом. [11] Це є суттєвим недоліком законодавства, яке потрібно виправити, надавши виробникам електроенергії з ВДЕ право виходити з балансуєчої групи ДП "Гарантований покупець" та продавати свою електроенергію на інших сегментах ринку, при цьому не втрачаючи можливості збувати таку електроенергію ДП "Гарантований покупець" за "зеленим" тарифом. Це дасть змогу також зменшити виплати по "зеленому" тарифу, оскільки виробники електроенергії з ВДЕ зможуть пропонувати свою електроенергію і на інших сегментах ринку, включаючи двосторонні договори. А враховуючи ексклюзивність "зеленої" електроенергії, попит на неї буде з боку компаній, які хочуть купувати саме "зелену" енергію. Моє твердження підтверджується успішним досвідом продажу "зеленої" електроенергії державним підприємством "Гарантований покупець".

"Державне підприємство «Гарантований покупець» вперше продало на аукціонах «зелену» електроенергію завчасно – на три місяці поспіль. В результаті торгів, що відбулися на початку травня, успішно реалізована електрична енергія з постачанням у червні, липні та серпні." [40]

Вважаю це неймовірним успіхом як ДП "Гарантований покупець", так і індустрії загалом. Цим прикладом можна продемонструвати те, що попит на "зелену" електроенергію є вкрай великим, якщо угоди по продажу такої електроенергії закривають на цілий квартал вперед.

"Всього підприємству вдалося укласти двосторонні договори на продаж 785 тисяч МВт•год електроенергії з відновлювальних джерел (ВДЕ). Загальна вартість проданої електроенергії склала понад 1 млрд грн (з ПДВ)." [40]

Знову ж таки фінансові показники від продажу "зеленої" електроенергії вражають і обсяг проданої електроенергії. Ще б виділив в цій новині важливу

особливість, яка полягає в тому, що ДП "Гарантований покупець" продало такий великий об'єм електричної енергії саме на ринку двосторонніх договорів, що ще раз підтверджує мою тезу, про те, що "зелена" енергія користується величезним попитом з боку соціально відповідальних компаній, які хочуть купувати саме екологічну "зелену" електроенергію.

Як впливає з інформації, зазначеної вище, сторонами договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом є ДП "Гарантований покупець" та виробник електроенергії за "зеленим" тарифом. ДП "Гарантований покупець" — це державне підприємство, яке зобов'язане по закону викуповувати всю електричну енергію, вироблену електроустановками виробників електроенергії з ВДЕ. Цей обов'язок ДП "Гарантований покупець" передбачений в статті 65 Закону України "Про ринок електричної енергії." [10]

Предметом цього договору є те, що продавець електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язується продавати, а гарантований покупець зобов'язується купувати всю відпущену електричну енергію, вироблену продавцем електроенергії за "зеленим" тарифом, та здійснювати її оплату відповідно до умов цього договору та законодавства України, у тому числі Порядку купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел, затвердженого постановою НКРЕКП № 641 від 26 квітня 2019 року. (далі по тексту Порядок) [11]

Регулятор визначив два предмети договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом: основний та похідний. На мою думку, цей предмет договору є основним з огляду на його зміст та назву нашого договору. По своїй правовій природі цей договір дуже схожий на договір поставки.

Відповідно до частини першої статті 712 Цивільного кодексу України за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим

подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму. [39]

За умовами нашого договору виробник електроенергії з ВДЕ є так само продавцем і він здійснює підприємницьку діяльність у сфері виробництва електричної енергії та подальшого її продажу. У виробника також виникає обов'язок передати у встановлений строк товар у власність покупця, товаром в нашому випадку є електрична енергія.

Цей товар (електрична енергія) має своє цільове призначення "для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням", в нашому договорі ДП "Гарантований покупець" не є кінцевим споживачем електроенергії, викупленої у виробників електроенергії з ВДЕ. В подальшому він продає цю електроенергію на різних сегментах ринку електричної енергії. Щодо того, що "покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму", то це положення діє і в нашому договорі, оскільки відповідно до основного предмету договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом в ДП "Гарантований покупець" виникає зобов'язання прийняти всю електроенергію від виробників електроенергії з ВДЕ та повністю розрахуватись за неї за ціною "зеленого" тарифу та надбавкою до "зеленого" тарифу, встановлених виробнику електроенергії з ВДЕ.

Щодо другого похідного предмету договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом, то ним визнається зобов'язання ДП "Гарантований покупець" надавати, а продавця електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язання отримувати частку відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця та здійснювати її оплату відповідно до умов цього договору та законодавства України. [11]

Небалансом електричної енергії відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії" в нас визнається розрахована відповідно до правил ринку для кожного розрахункового періоду різниця між фактичними обсягами відпуску або споживання, імпорту, експорту електричної енергії сторони, відповідальної

за баланс, та обсягами купленої і проданої електричної енергії, зареєстрованими відповідно до правил ринку. [10]

Простіше кажучи з прив'язкою до умов нашого договору, небаланс електричної енергії — це невідповідність запланованим обсягам виробництва електричної енергії.

Марина Гріцишина відзначає, що небаланс електроенергії буває позитивний та негативний. Якщо виробник електроенергії з ВДЕ виробив більше електроенергії, ніж планував, то це є позитивним небалансом, якщо менше, то негативним. [41]

Виходячи з цих особливостей позитивного та негативного небалансу, питання щодо їх оплати вирішуються оператором системи передачі (ОСП) НЕК «Укренерго» наступним чином:

- при позитивному небалансі ОСП викупає надлишок електричної енергії, але за значно нижчою ціною, ніж на інших сегментах ринку;
- при негативному небалансі потрібно докупляти електричну енергію за більш високими цінами, і ці витрати понесе сторона, відповідальна за баланс. [41]

Тобто НЕК "Укренерго" зобов'язана відповідно до Правил ринку, затверджених постановою НКРЕКП № 307 від 14.03.2018 регулювати весь цей процес пов'язаний з небалансами електроенергії. Викуповувати надлишок електричної енергії в разі позитивного небалансу електроенергії в учасників ринку електричної енергії або продавати їм електроенергію в разі негативного набалансу електроенергії. [42] Цей орган має повноваження щодо дотримання балансу між попитом та пропозицією електроенергії на ринку електроенергії, виступаючи в ролі певного координатора дій всіх учасників ринку електроенергії.

Відповідно до Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" виробники електроенергії з ВДЕ з 1 січня 2021 року зобов'язані сплачувати 50 відсотків від суми своїх небалансів електроенергії, решту покриває ДП "Гарантований покупець." [21]

Таке нововведення було впроваджено в результаті Меморандуму укладеного виробниками електроенергії з ВДЕ з державою. Це була одна з умов прийнятих ними в обмін на те, що ДП "Гарантований покупець" погасить перед ними борг,

який виник в 2020 році та будуть здійснені всі майбутні платежі за вироблену ними електроенергію в строки, передбачені договором купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом. [43]

Як зазначає Марина Гріцишина: "При цьому при відшкодуванні вартості врегулювання небалансів для виробників ВДЕ до 31 грудня 2029 р. встановлені допустимі відхилення у фактичних погодинних обсягах відпуску електричної енергії на 10% для вітрової генерації та 5% для сонячної генерації." [41]

Повністю підтримую це положення законодавства щодо допустимих відхилень, оскільки енергія сонця та вітру є дуже складно прогнозованою. Це пов'язано з тим, що ці види генерацій напряду залежать від погодніх умов, а тому в повній мірі контролювати та прогнозувати кількість виробленої електроенергії ними неможливо. А тому законодавець повинен був передбачити ті межі, в рамках яких виробник електроенергії з ВДЕ може помилятися при прогнозуванні та виробництві електроенергії.

Ян Валетов коментує обов'язок виробниками електроенергії з ВДЕ сплачувати за небаланси електроенергії так: "Плюс «зеленим» оголосили про відповідальність за небаланси, тобто за невідповідність кількості виробленої енергії плану виробництва. З огляду на, що на території України немає обладнання для прогнозування погодніх умов з заявленою ймовірністю, відповідальність за небаланси — це фактично новий грабіжницький податок." [18]

Не можу повністю погодитись з думкою автора щодо того, що це "новий грабіжницький податок", оскільки правильним є те, що всі учасники ринку електроенергії зобов'язані платити за свої небаланси електроенергії. Навіть з позицію принципу рівності всіх учасників ринку електричної енергії: не можуть надавати преференції одним, а іншим певні обмеження. Правила гри на ринку електричної енергії повинні бути однаковими для всіх виробників електроенергії.

А виробники електроенергії з ВДЕ приєдналися до цієї "ініціативи" тільки в результаті укладення Меморандуму та прийняття на його основі ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки

виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" та взяли на себе в цьому році тільки 50% вартості врегулювання небалансів електроенергії. [21] Знову ж таки це положення було імплементовано в законодавство через механізм компромісу між "зеленими" та державою. [43]

Але в Європейському Союзі вимоги щодо відповідальності за небаланси для виробників ВДЕ змінились відповідно до регламенту (ЄС) 2019/943 від 5 червня 2019 р. про внутрішній ринок електроенергії. [44] Згідно з цим документом, усі виробники ВДЕ несуть відповідальність за небаланси, крім наступних:

- демонстраційні проекти інноваційних технологій;
- установки, що отримують підтримку згідно з правилами ЄС про державну допомогу та введені в експлуатацію до 4 липня 2019 р.; та
- об'єкти ВДЕ із встановленою потужністю менше 400 кВт, що введені в експлуатацію до 1 січня 2026 р. [41]

Тож це вже реалізована практика Європейського союзу щодо того, що виробники електроенергії з ВДЕ несуть відповідальність за свої небаланси електроенергії. А тому Україна, прийнявши ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії", просто рецепіювала європейський досвід щодо врегулювання небалансів електроенергії та введення фінансової відповідальності за них, яку тепер можуть понести виробники електроенергії з ВДЕ. А тому говорити про якусь дискримінацію виробників електроенергії з ВДЕ в Україні та якесь обмеження їх прав через прийняття норм права, які зобов'язують їх нести фінансову відповідальність за свої небаланси електроенергії вважаю некоректним та безпідставним.

Я поділяю думку автора, що в виробників електроенергії з ВДЕ будуть виникати складності з точним прогнозуванням виробленої ними електроенергії через відсутність такого обладнання. Але я вважаю, що враховуючи стрімкий розвиток в світі альтернативної енергетики, таке обладнання скоро повинно з'явитися.

Важливо враховувати, що виробники ВДЕ втрачають членство в балансуєчій групі гарантованого покупця у разі нездійснення оплати частки відшкодування вартості врегулювання небалансу. Про це гарантований покупець повідомляє ОСП на наступний день після порушення умов та строків оплати. Проте виробники ВДЕ набувають право на членство в балансуєчій групі гарантованого покупця після:

- надання підтверджуючих документів про повну оплату частки відшкодування вартості врегулювання небалансу; та;
- отримання від гарантованого покупця протягом 3 робочих днів згоди на включення до балансуєчої групи. [41]

Виробники електроенергії з ВДЕ, які порушують зобов'язання за договором купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом, які передбачені в похідному предметі цього договору, понесуть певну відповідальність. Яка якраз полягає в тому, що в разі нездійснення оплати за свої небаланси електроенергії, вони втрачають право бути членом балансуючої групі ДП "Гарантований покупець", що в свою чергу призводить до того, що такі виробники електроенергії з ВДЕ не зможуть продавати свою електроенергію за "зеленим" тарифом. Адже як зазначалось в моїй роботі, що продавати електроенергію за "зеленим" тарифом можна тільки ДП "Гарантований покупець" при умові знаходження в його балансуючій групі. Але такі виробники електроенергії можуть поновити своє право повернутися в балансуючу групу ДП "Гарантований покупець" та відповідно знову реалізовувати свою електроенергію за "зеленим" тарифом цьому державному підприємству, виконавши вимоги по оплаті своєї частки врегулювання небалансів електроенергії.

Відповідно до пункту 2.3. типового договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом продавець електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язується продавати, а гарантований покупець зобов'язується купувати всю відпущену електричну енергію в точках комерційного обліку електричної енергії генеруючих одиниць продавця за встановленим йому "зеленим" тарифом з урахуванням надбавки до тарифу. [11]

Обов'язок влаштувати комерційний облік електричної енергії генеруючих одиниць продавця електроенергії лягає на плечі продавця за цим договором. Він може облаштувати комерційний облік електричної енергії самостійно або уклавши договір про надання послуг комерційного обліку з постачальником послуг комерційного обліку. Це передбачено нормами Кодексу комерційного обліку електричної енергії, затвердженим постановою НКРЕКП № 311 від 14.03.2018. [45]

Знову ж таки влаштування точок комерційного обліку та здійснення такого комерційного обліку суб'єктами господарювання, які виробляють електроенергію з ВДЕ є важливими моментами в виробництві такої електроенергії. Оскільки ДП "Гарантований покупець" може контролювати та знати справжню кількість виробленої електроенергії, яку вона придбаває в виробників електроенергії з ВДЕ. Це робить діяльність таких суб'єктів господарювання прозорою та унеможлиблює ризики пов'язані з наданням неправдивої інформації щодо кількості виробленої електроенергії та несплатою податків через заниження кількості виробленої електроенергії.

Відповідно до пункту 3.1. типового договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом обсяг фактично проданої та купленої електроенергії визначається відповідно до положень глави 8 Порядку на підставі даних обліку, наданих гарантованому покупцю адміністратором комерційного обліку відповідно до глави 7 Порядку. [11]

За Законом України "Про ринок електричної енергії" функції адміністратора комерційного обліку покладаються на оператора системи передачі. Тобто на НЕК "Укренерго", юридичну особу, яка відповідальна за експлуатацію, диспетчеризацію, забезпечення технічного обслуговування, розвиток системи передачі та міждержавних ліній електропередачі, а також за забезпечення довгострокової спроможності системи передачі щодо задоволення обґрунтованого попиту на передачу електричної енергії. [10]

Відповідно до пункту 3.2. типового договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом розрахунок за куплену гарантованим покупцем електроенергію здійснюється грошовими коштами, що перераховуються на поточний рахунок продавця електроенергії за "зеленим" тарифом, з урахуванням ПДВ. [11]

З цього положення договору випливає те, що в продавця електроенергії за "зеленим" тарифом виникає обов'язок відкрити поточний рахунок в національній валюті в українському банку. Це потрібно зробити до моменту реєстрації виробника електроенергії з ВДЕ учасником ринку електричної енергії. [46]

Відкриття поточного рахунку в гривні регулюється постановою Правління НБУ "Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів" № 492 від 12.11.2003. [47] Для відкриття поточного рахунку в банку виробник електроенергії з ВДЕ повинен подати заяву в банк і документи, які запросить банк [47] для укладення договору банківського рахунку, який в свою чергу регулюється нормами Цивільного кодексу України. [39]

Також впливає з пункту договору те, що всі виробники електроенергії з ВДЕ є платниками ПДВ, ставка цього податку становить 20%. [24]

Відповідно до пункту 4.1. договору продавець електроенергії за "зеленим" тарифом має право вимагати від гарантованого покупця повну та своєчасну оплату товарної продукції відповідно до глави 3 цього договору. [11]

Але так само відповідно до положень цього договору продавець електроенергії за "зеленим" тарифом має певні обов'язки перед ДП "Гарантований покупець".

Нижче я наведу основні обов'язки за цим договором.

Згідно з пунктом 4.2. договору продавець електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язаний:

- здійснювати продаж гарантованому покупцю загального обсягу електроенергії, виробленої об'єктом електроенергетики, що виробляє електроенергію з альтернативних джерел енергії, за винятком обсягу електроенергії, необхідного для власних потреб зазначеного об'єкта електроенергетики;
- надавати гарантованому покупцю обов'язкові фізичні дані, дані довгострокових та щоденних заявок, фактичні та інші дані відповідно до вимог Порядку;
- у разі зміни системи оподаткування письмово повідомити гарантованого покупця про дату переходу на нову систему оподаткування;
- здійснювати оплату внесків для створення спеціального фонду, призначеного для покриття арбітражних витрат гарантованого покупця, якщо продавець електроенергії за "зеленим" тарифом обрав порядок вирішення спорів в арбітражі за Арбітражним регламентом Міжнародної торгової палати (ІСС) з місцем арбітражу в місті Париж (Французька Республіка). [11]

Створення цього спеціального фонду є новелою українського законодавства в секторі енергетики. Це рішення було прийнято Регулятором у формі постанови "Про затвердження розміру внеску для створення спеціального (цільового) фонду, призначеного для покриття арбітражних витрат ДП "Гарантований покупець" № 2494 від 16.12.20 року. [48]

Продавці електроенергії за "зеленим" тарифом тепер зобов'язані сплачувати внесок у розмірі 0,11 відсотків чистого доходу за квартал. Фонд був створений задля того, щоб ДП "Гарантований покупець" мало фінансові ресурси захищати свої права в міжнародних арбітражах, якщо тими виробниками електроенергії з ВДЕ, які обрали цей спосіб судового захисту, будуть ініційовані спори в цих арбітражах. [48] На момент прийняття вказаної постанови таких спорів не було. Вважаю це рішення НКРЕКП дискримінаційним по відношенню до виробників електроенергії з ВДЕ, тому що спорів ініційованих в арбітражі на момент прийняття вказаної постанови не було. І дуже дивно стягувати з виробників електроенергії з ВДЕ кошти при відсутності цих спорів та на фоні величезної заборгованості перед ними, та поганій платіжній дисципліні за вироблену та поставлену цими ж виробниками електроенергію. І для мене взагалі несправедливим виглядає це положення договору щодо обов'язку "зелених" сплачувати внески для відшкодування майбутніх витрат, понесених ДП "Гарантований покупець" в разі їх участі в арбітражному провадженні. Ці витрати можна прирівняти до судового збору та витрат понесених на юристів, що разом можна назвати судовими витратами, і, на мою думку, ці б витрати мало понести ДП "Гарантований покупець", а не іноземні інвестори.

В українському процесуальному законодавстві судові витрати сплачує сторона, проти якої було винесено рішення суду. Ці ж витрати призначаються судовим рішенням (кінцевим документом у вигляді рішення або постанови, або додатковим судовим рішенням). [49]

В нашій ситуації іноземні інвестори для захисту своїх прав спочатку повинні сплачувати спеціальний збір, тобто по суті для захисту своїх прав в арбітражному порядку повинні за це заплатити ДП "Гарантований покупець". На мою думку, це порушує принцип змагальності та рівності сторін в арбітражному провадженні. З іншого боку сплата цих внесків іноземними інвесторами в відновлювальну енергетику унеможливорює використання ДП "Гарантований покупець" бюджетних коштів для участі в цих провадженнях. І з цієї точки зору добре те, що не використовуються бюджетні кошти для таких арбітражних

проваджень. Тобто тут діє принцип: "хочеш судитися з державою в арбітражі — спочатку плати за це". І для пересічного українця — це добре, що він не зобов'язаний зі своїх податків оплачувати ці арбітражні витрати.

Але обрати такий спосіб судового захисту можуть тільки виробники електроенергії з ВДЕ, які вважаються підприємствами з іноземними інвестиціями в розумінні Господарського кодексу України [50] та написали заяву щодо обрання такого способу захисту. [11]

Ще обов'язками продавця за "зеленим" тарифом за цим договором є:

- здійснювати вчасно і в повному обсязі купівлю та оплату частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця відповідно до Порядку;
- нести фінансову відповідальність перед гарантованим покупцем за відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця. [11]

Щодо цих обов'язків виробників електроенергії з ВДЕ йшлося вище в моїй магістерській роботі і були детально описані наслідки, які можуть перетерпіти такі виробники. Знову ж таки вважаю, що це положення договору і ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" є справедливим та відповідає енергетичному законодавству Європейського Союзу, та є наслідком переговорного процесу між виробниками електроенергії з ВДЕ та державою, який знайшов своє відображення в Меморандумі та потім був імплементований в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії".

Продавець електроенергії за "зеленим" тарифом в разі вчинення або утримання від вчинення певних дій може понести відповідальність за:

- порушення термінів надання даних, надання цих даних не в повному обсязі або недостовірних даних, що передаються згідно з умовами цього договору, Порядку;
- відхилення фактичних від прогнозних погодинних добових графіків відпуску та споживання електричної енергії;
- порушення термінів оплати спожитої електричної енергії, платежу з оплати частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця та внесків для створення спеціального фонду. [11]

Далі піде мова про права та обов'язки ДП "Гарантований покупець" як іншої сторони договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом. Хочу зазначити, що його права кореспондуються обов'язкам продавця електроенергії за "зеленим" тарифом, як і його обов'язки кореспондуються правам продавця.

ДП "Гарантований покупець" має право:

- вимагати від продавця електроенергії за "зеленим" тарифом продажу всієї відпущеної електроенергії, за винятком обсягу електроенергії, необхідного для забезпечення власних потреб зазначеного об'єкта електроенергетики;
- вимагати від продавця електроенергії за "зеленим" тарифом надання обов'язкових фізичних даних, даних довгострокових та щоденних заявок, фактичних та інших даних відповідно до вимог Порядку;
- вимагати від продавця електроенергії за "зеленим" тарифом оплати спожитої електроенергії, відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електроенергії та внесків для створення спеціального фонду. [11]

Відповідно до пункту 4.5. договору ДП "Гарантований покупець" зобов'язане:

- купувати у продавця електроенергії за "зеленим" тарифом вироблену електроенергію, за винятком обсягів електроенергії, необхідних для власних потреб;
- у повному обсязі здійснювати своєчасні розрахунки за куплену у продавця за "зеленим" тарифом електроенергію;
- розраховувати розмір частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електроенергії продавця електричної енергії за "зеленим" тарифом відповідно до глави 9 Порядку. [11]

Якраз обов'язок ДП "Гарантований покупець" у повному обсязі та вчасно здійснювати розрахунки за куплену у виробників електроенергії з ВДЕ електроенергію був порушений. А наслідком порушення цього обов'язку ДП "Гарантований покупець" як сторони договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом є те, що виробники електроенергії з ВДЕ не отримували кошти протягом 2020 року за поставлену електроенергію. В результаті цих невиконань сторони стали домовлятися, та виробники електроенергії з ВДЕ погодилися знизити розмір "зеленого" тарифу та взяти на себе обов'язки по відшкодуванню частки врегулювання небалансів електроенергії в обмін на погашення цього боргу та поновлення виплат за вироблену електроенергію. Ці домовленості сторін закріпили в Меморандумі та надали йому юридичної сили, прийнявши ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії". Як я зазначав в своїй роботі раніше, то

більшість станцій альтернативної енергетики будуються за кредитні кошти, а тому такі невикплати, тобто порушення зобов'язань за договором ДП "Гарантований покупець", могли спричинити банкрутство цих проектів та зростання відсотку непрацюючих кредитів банків, які профінансували в Україні "зелену" енергетику.

Значна частка належить «зеленій» енергетиці – на реалізацію 171 проекту банк виділив понад \$680 млн. Загальна потужність профінансованих Укргазбанком відновлюваних джерел енергії перевищила 1,1 ГВт – це понад 15% усіх потужностей відновлюваної енергетики в Україні. Кожен шостий мегават, отриманий за «зеленим» тарифом в Україні, профінансований Укргазбанком, і за цим показником банк є безперечним лідером серед інших фінустанов країни. [51]

Саме на таку велику суму прокредитував виробників електроенергії з ВДЕ один з найбільших державних банків, Укргазбанк. Що дійсно вражає, і ДП "Гарантований покупець", порушуючи платіжну дисципліну виплат за куплену електроенергію, вироблену "зеленими" електроустановками, могло вплинути невиконанням своїх зобов'язань за договорами купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом укладеними з виробниками електроенергії з ВДЕ на те, що банки не отримали б повернення своїх кредитних коштів по причині банкрутства багатьох проектів альтернативної енергетики.

Договором купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом передбачений вид забезпечення виконання зобов'язань у вигляді неустойки за порушення сторонами своїх договірних зобов'язань.

Гарантованому покупцю нараховується пеня в розмірі 0,1 % від не оплаченої згідно з пунктом 10.4 глави 10 Порядку суми (але не більше подвійної облікової ставки НБУ, що діє на день розрахунку) за кожен день прострочення оплати.

З гарантованого покупця може стягуватися додатково штраф у розмірі 7 % від не оплаченої згідно з пунктом 10.4 глави 10 Порядку суми за ненадходження понад 30 днів на рахунок продавця електроенергії за "зеленим" тарифом належних коштів відповідно до порядку оплати. [11]

Дзеркальні положення щодо неустойки діють і в протилежну сторону, і поширюються на продавця електроенергії за "зеленим" тарифом. Той же порядок нарахування неустойки, той же розмір неустойки настають у разі порушення продавцем електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язань щодо сплати внесків до спеціального фонду по покриттю арбітражних витрат. Тобто коло дії цієї

норми обмежується тими виробниками, які є підприємствами з іноземними інвестиціями і обрали такий спосіб захисту своїх прав. [11]

В договорі максимально широко та змістовно розкрито дефініцію та зміст обставин непереборної сили.

Щодо способів вирішення спорів, то усі суперечки, претензії та розбіжності між сторонами, що можуть виникати з умов договору чи у зв'язку з ним (далі - спір), вирішуватимуться, у першу чергу, шляхом переговорів. Якщо сторони не можуть вирішити спір в позасудовому порядку, то вони звертаються до Господарського суду України. Та сторона, яка обрала міжнародний арбітраж, може на свій вибір звертатися або до міжнародного арбітражу в Парижі та вирішувати свій спір за Арбітражним регламентом Міжнародної торгової палати (ICC), або захищати свої права в Господарському суді України. [11]

Положеннями цього договору передбачені різні варіанти припинення договору:

- Дія цього договору може бути припинена достроково за згодою сторін.
- Дія цього договору може бути припинена достроково за рішенням суду.
- У випадку анулювання дії ліцензії продавця на право провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії дія цього договору припиняється з дати анулювання ліцензії.
- У разі виявлення та підтвердження в установленому законодавством порядку фактів подання недостовірної інформації в документах, передбачених пунктом 2.2 глави 2 Порядку, після укладення договору купівлі-продажу електричної енергії за "зеленим" тарифом між гарантованим покупцем та кандидатом у виробники електроенергії за "зеленим" тарифом, гарантований покупець має право розірвати цей договір за власною ініціативою в односторонньому порядку. [11]

В разі укладення попереднього договору про купівлю-продаж електроенергії за "зеленим" тарифом та якщо об'єкт електроенергетики, передбачений цим попереднім договором, не введено в експлуатацію протягом двох років з дня укладення цього договору для об'єкта, що виробляє електроенергію з енергії сонячного випромінювання, та протягом трьох років з дня укладення договору

для об'єкта, що виробляє електроенергію з інших видів альтернативних джерел енергії, цей договір припиняється. [11]

Це положення попереднього договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом передбачено, щоб дисциплінувати виробників електроенергії з ВДЕ виконувати свої зобов'язання щодо введення своїх електроустановок в експлуатацію протягом строку, передбаченого попередніми договорами купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом.

Регулятор визначив в типовому договорі досить багато варіантів, коли договір купівлі-продажу за "зеленим" тарифом буде припинений/розірваний. Починаючи від найлегшого - за згодою сторін і закінчуючи припиненням договору через певні санкції, накладені на продавця електроенергії за "зеленим" тарифом: анулювання ліцензії на виробництво електричної енергії, не введення в експлуатацію об'єкта альтернативної генерації протягом строку дії попереднього договору купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом або подання та в подальшому підтвердження недостовірної інформації, поданої таким кандидатом у виробники електроенергії з ВДЕ.

Підсумовуючи другий розділ моєї магістерської роботи, хочу зазначити наступне. В Україні альтернативна енергетика почала розвиватися з 2008 року і з того моменту з масштабів невеликої індустрії, монополізованої місцевими інвесторами, перетворилася на величезну індустрію, в яку було інвестовано мільярди доларів як іноземними, так і національними інвесторами. Потужність всіх станцій альтернативної генерації станом на травень 2021 року складає близько 8 МВт, що є непоганим результатом, але є куди рости в плані збільшення цієї потужності.

Держава відповідно до національного законодавства та міжнародних норм права, які вони імплементувала, зобов'язалася розвивати альтернативну енергетику як заміну традиційної енергетики задля зменшення шкідливих викидів в атмосферу та запобігання глобальному потеплінню. Основним механізмом стимулювання альтернативної енергетики в Україні є і залишається "зелений" тариф.

Відповідно до його умов застосування держава бере на себе обов'язок сплачувати за електроенергію вироблену електроустановками виробників електроенергії з ВДЕ за вартістю "зеленого" тарифу з урахування надбавки до "зеленого" тарифу, яка застосовується за умови використання відповідного рівня українського обладнання при будівництві станцій альтернативної енергетики.

"Зелений" тариф рахується за такою формулою: роздрібний тариф для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, який в нас складає 58.46 копійок за кВт*год потрібно помножити на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електричної енергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання, енергії вітру або з енергії іншого альтернативного джерела енергії. Ці коефіцієнти передбачені в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії".

"Зелений" тариф відповідно до ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" прив'язаний до курсу євро, що дозволяє нівелювати ризики пов'язані з інфляцією гривні. Законодавець передбачив для інвесторів в альтернативну енергетику поняття мінімального розміру "зеленого" тарифу, який є тим показником, на який гарантовано може розраховувати виробник електроенергії з ВДЕ при здійсненні своєї господарської діяльності пов'язаної з виробництвом електричної енергії.

Держава гарантує, що "зелений" тариф буде діяти до 31 грудня 2029 року та не буде змінюватися. Також держава надала всім виробникам електроенергії з ВДЕ гарантію щодо того, що до кінця дії "зеленого" тарифу вона не буде застосовувати до них будь-яких законодавчих обмежень, які б погіршували їх становище.

Окрім "зеленого" тарифу в Україні застосовувалися такі механізми стимулювання альтернативної енергетики, як надбавка до "зеленого" тарифу за умови використання частки українського обладнання при будівництві станцій альтернативної генерації, розширення категорій земель на яких можна реалізовувати проекти альтернативної енергетики, звільнення виробників електроенергії з ВДЕ від обов'язку сплачувати ПДВ при імпорті обладнання, необхідного для будівництва станцій.

Основним документом, який регулює відносини виробників електроенергії з ВДЕ і держави є договір купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом. Цей договір є типовим, тобто договором приєднання, а це в свою чергу означає те, що сторони не можуть пропонувати своїх умов при укладенні цього договору. Переважна більшість договорів у секторі відновлювальної енергетики є договорами приєднання, а це полегшує процес укладення цих договорів та мінімізує час необхідний для такого укладення.

Сторонами цього договору є продавець електроенергії за "зеленим" тарифом і ДП "Гарантований покупець". Основним предметом цього договору є те, що продавець електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язується виробити та поставити електроенергію, а ДП "Гарантований покупець" повністю викупити всю електроенергію вироблену такими продавцями, навіть ту, яка не була поставлена в мережу при застосуванні НЕК "Укренерго" заходів по обмеженню виробництва електроенергії, та повністю, та вчасно розрахуватися за неї грошовими коштами.

Другим предметом цього договору є те, що ДП "Гарантований покупець" зобов'язується надавати частку врегулювання небалансів електроенергії продавця електроенергії за "зеленим" тарифом, а продавець електроенергії за "зеленим" тарифом зобов'язується приймати цю частку врегулювання небалансів електроенергії та вчасно за неї розрахуватися. Небалансом електроенергії визнається різниця між запланованою та фактично виробленою кількістю електроенергії. Він буває позитивний в разі, коли виробник електроенергії з ВДЕ виробив більше, ніж запланував, та негативний в разі, коли такий виробник виробив менше електроенергії, ніж планував виробити та продати.

До речі, щодо можливості продавати електроенергію, то виробники електроенергії з ВДЕ мають право продавати електроенергію за "зеленим" тарифом тільки ДП "Гарантований покупець". Також вони зобов'язані перебувати виключно в балансуєчій групі ДП "Гарантований покупець". Поки права виходити з його балансуєчої групи та при цьому не втрачати право

продавати свою електроенергію за "зеленим" тарифом в законодавстві не передбачено для виробників електроенергії з ВДЕ.

Строк дії цього договору спливає з моменту закінчення дії "зеленого" тарифу, тобто 31 грудня 2029 року. За цим договором зафіксовані всі домовленості сторін щодо умов купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом, порядку змін умов договору, механізму застосування обставин непереборної сили, умови розірвання та припинення цього договору.

Хочу підсумувати, що "зелений" тариф хоча поки і є фундаментальним механізмом стимулювання альтернативної енергетики в Україні, але в подальшому повинен бути замінений на інші, такі як "зелені" аукціони, контракти на різницю, корпоративні договори купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом. Це дасть змогу знизити вартість "зеленої" електроенергії та надасть поштовх подальшому розвитку альтернативної енергетики в Україні.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Шляхи вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики в Україні я би умовно розділив на два блоки: перший стосується пропозицій вирішення кризи на ринку альтернативної енергетики, другий стосується пропозицій щодо майбутнього розвитку нових проектів альтернативної енергетики. Звичайно, що для початку потрібно на законодавчому рівні врегулювати ту ситуацію, яка склалася з тими проектами альтернативної генерації, які вже введені в експлуатацію, а на сьогодні потужність цих проектів становить приблизно 8 МВт, що є непоганим результатом, але рости є куди. Після того, як виробники електроенергії зможуть нормально працювати та держава буде дотримуватися всіх наданих таким інвесторам гарантій, та виконувати взяті на себе зобов'язання, то тоді можна вже буде говорити про можливі нові інвестиції в секторі відновлювальної енергетики. Поки потрібно налагодити на законодавчому рівні відносини держави і виробників електроенергії з ВДЕ.

Після прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" № 810-IX від 21.07.20 як я вже зазначав раніше в своїй роботі, виробники електроенергії з ВДЕ погодилися на зниження "зеленого" тарифу: на 7.5 відсотків для ВЕС та на 15 відсотків для СЕС, та взяти на себе відповідальність по сплаті коштів за врегулювання небалансів електроенергії: 50 відсотків з 1 січня 2021 року та 100 відсотків з 1 січня 2022 року. А держава в свою чергу зобов'язалася не змінювати в подальшому "зелений" тариф до кінця його дії, до 31 грудня 2029 року та не погіршувати умови ведення бізнесу всім виробникам електроенергії з ВДЕ в будь-який законодавчий спосіб. Також держава надала важливі гарантії щодо того, що вона погасить борг перед "зеленими", який виник в 2020 році та буде здійснювати всі платежі за вироблену електроенергію вчасно та без жодних затримок. [21]

Ці гарантії з боку держави були передбачені Меморандумом та знайшли своє втілення в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії." [21] Вони є запорукою того, що всі виробники електроенергії з ВДЕ зможуть нормально здійснювати свою господарську діяльність по виробництву електроенергії, при цьому сплачуючи всі належні податкові надходження до державного та місцевих бюджетів, та виробляти на своїх електроустановках екологічно чисту енергію.

Але щось пішло не так з боку держави і всі зобов'язання держави, викладені в цьому законі не були дотримані. Тож я запропоную в цьому розділі декілька шляхів вирішення цієї ситуації.

Як зазначає Юрій Кацер, керівник відділу юридичного консультування KPMG: На момент прийняття Меморандуму сукупний борг ДП перед ВДЕ виробниками досяг близько 14 млрд грн. Станом на кінець жовтня накопичені борги за попередні періоди не були погашені. Меморандум містив зобов'язання уповноважених органів влади забезпечити виплату всіх таких «історичних» боргів протягом 2020-2021 років, але це положення Меморандуму не перейшло до Закону № 810-IX. [20]

Це і є однією з проблем цього Меморандуму, що положення передбачені ним щодо погашення заборгованості перед виробниками електроенергії з ВДЕ не були імплементовані в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії." [21] Але це в свою чергу свідчить про те, що цей Меморандум має суто декларативний характер і те, що держава не виконала своїх зобов'язань щодо внесення в законодавство порядку та графіку погашення заборгованості та власне не погасила повністю цю заборгованість.

Відповідно до умов Меморандуму КМУ повинен був забезпечити виплату боргу, який виник в 2020 році перед виробниками електроенергії з ВДЕ таким чином: 40% у IV кварталі 2020 року і по 15% у кожному кварталі 2021 року. [43]

Держава не виконала свої зобов'язання щодо вчасної виплати 40 відсотків заборгованості у четвертому кварталі 2020 року і 15 відсотків заборгованості в першому кварталі 2021 року.

Станом на зараз ДП "Гарантований покупець" оплатило електроенергію з ВДЕ за 2020 рік на 66 відсотків. Це підтверджується інформацією з офіційного сайту державного підприємства. [52]

Такий нормальний рівень погашення заборгованості перед виробниками електроенергії з ВДЕ пояснюється тим, що держава використала один з інструментів погашення цієї заборгованості, кредитні кошти отримані від НЕК "Укренерго", які вона змогла залучити від державних банків під державні гарантії. Як на мене, цей спосіб погашення заборгованості найпростіший та не є одним з найкращих, зате дієвий. Просто його проблема полягає в тому, що НЕК "Укренерго", яка є державним підприємством залучає кошти в державних банків, тобто використовуються тільки бюджетні кошти без залучення якихось зовнішніх коштів, які можна отримати через реалізацію електроенергії.

Зокрема, 29 квітня підприємство отримало 1 млрд грн від ПрАТ «НЕК «Укренерго» для погашення заборгованості за 2020 рік. Кошти стали фінальним перерахуванням в рамках виділеного Укренерго кредиту та були у рівній пропорції розподілені між виробниками з ВДЕ та ДП «НАЕК «Енергоатом» згідно з настановою НКРЕКП. [52]

Проблема ще полягає в тому, що кредитні кошти, які залучила НЕК "Укренерго" були розподілені між виробниками електроенергії з ВДЕ та ДП "НАЕК "Енергоатом" згідно з настановою НКРЕКП. По-перше, держава порушує тут ті зобов'язання та гарантії, які вона надала інвесторам у відновлювальну енергетику згідно з Меморандумом щодо погашення всієї суми заборгованості по графіку, а при цьому розподіляє ще кошти між державним підприємством, на яке ці кошти на повинні бути адресовані. По-друге, НКРЕКП видає такий акт як настанова, який не передбачений відповідно до ЗУ "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг", а тому цей акт немає жодної юридичної сили, хіба тільки рекомендаційний характер. [23] Але при цьому НЕК "Укренерго" виконує цей "нормативно-правовий акт" та розподіляє кошти між двома адресатами.

Другим механізмом погашення заборгованості перед "зеленими" та дотримання нормальної платіжної дисципліни, є такий інструмент, який може забезпечити закладення в національний бюджет норми щодо того, що двадцять відсотків, які

йдуть на оплату електроенергії виробленої з альтернативних джерел енергії будуть обраховані та закладені в ЗУ "Про державний бюджет України". Це положення було передбачено компромісним ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії." [21] І повинно було бути реалізовано на практиці, та відповідно ця норма повинна була з'явитися в законі про державний бюджет. Проте в Законі України "Про державний бюджет України на 2021 рік" № 1082-IX від 15.12.20 такої норми не було. [53] Що ще раз нам говорить про те, що держава порушила свої зобов'язання передбачені ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії."

Резюмуючи по цим двом механізмам фінансування галузі альтернативної енергетики, я пропоную закласти на наступний рік в закон про державний бюджет України норму щодо обов'язкової передбачуваності в витратах держави двадцяти відсотків запланованої до виробництва альтернативними джерелами енергії електроенергії. Це надасть кошти ДП "Гарантований покупець" для розрахунку з виробниками електроенергії з ВДЕ та усуне порушення ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії." Щодо залишкової заборгованості за 2020 рік перед виробниками електроенергії з ВДЕ я пропоную використати перший запропонований механізм, укласти кредитні договори з державними банками.

Юрій Кацер зазначає наступне: Проте Закон № 810-IX зобов'язував КМУ розробити та подати протягом 3 місяців з дати набуття чинності (до 1 листопада 2020 р.) законопроект про відшкодування заборгованості ДП, що утворилася станом на 1 серпня 2020 р., протягом 2021-2022 років шляхом оформлення ОВДП зі строком обігу 5 років. Розробка цього законопроекту знаходиться лише на стадії створення робочої групи. Тобто, за чотири місяці не було зроблено практично ніяких відчутних кроків з боку держави для погашення цієї заборгованості. [20]

Це ще один з інструментів погашення заборгованості перед виробниками електроенергії з ВДЕ передбачений ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії", який має назву облігації внутрішньої державної

позики. Випуск цих облігацій регулюється постановою Правління НБУ № 248 від 18.06.03. [54]

Цей законопроект вже зареєстрований в ВРУ та станом на 14 травня 2021 року опрацьовується в комітеті ВРУ. Він має назву Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" щодо фінансової підтримки державного підприємства "Гарантований покупець" для оплати електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії та йому присвоєно номер 5041. [55]

Ще один інструмент, який повинен був бути реалізований на практиці для погашення заборгованості та поновлення виплат за вироблену "зеленими" електроенергію так поки що і залишився на папері законопроекту номер 5041. Це ще одне з порушень державою обов'язків прийняти необхідний закон для використання облігацій внутрішньої державної позики. Тож пропоную використати цей механізм погашення такої заборгованості та підтримання виплат за вироблену електроенергію на достатньому рівні, та прийняти цей законопроект.

Четвертим механізмом врегулювання заборгованості та підтримання виплат виробникам електроенергії з ВДЕ за вироблену ними електроенергію є підвищення ціни на електроенергію для побутових споживачів, тобто для домогосподарств. Я обґрунтовую це тим, що насправді ми платимо за тарифом, який не відповідає ринковому, тому що в цей тариф, 1.68 гривень за 1 кВт за годину, окрім вартості самої електроенергії включені ще затрати на тариф на розподіл електроенергії, на тариф на передачу електроенергії, та вартість постачання такої електроенергії. А тому я вважаю потрібно було б підвищити ціну електроенергії, а частину коштів з такого підвищення витратити на фінансування витрат ДП "Гарантований покупець" за договорами купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом. Розумію, що це не популярне рішення, але як варіант його можна розглянути для наповнення бюджету ДП "Гарантований покупець" задля його виконання зобов'язань перед виробниками електроенергії з ВДЕ. Враховуючи, що перше рішення по підвищенню тарифу

вже є, хоч і стосується воно тільки побутових споживачів, які споживали менше 100 кВт за годину.

На сайті Міністерства енергетики зазначено наступне: "Відповідно, Уряд у грудні минулого року був змушений скасувати пільговий тариф на електроенергію в 90 коп/кВт.год для населення на перші 100 кВт.год, скасувати низку інших пільг і монетизувати пільгу на електроопалення, фактично встановивши єдиний фіксований тариф для побутових споживачів." [56]

П'ятим дуже важливим механізмом погашення як заборгованості за 2020 рік, так і подальше здійснення платежів за вироблену електроенергію з ВДЕ є підвищення тарифу на передачу електроенергії.

Відповідно до ЗУ "Про ринок електричної енергії" тариф на послуги з передачі електричної енергії, зокрема, включає як окремі складові витрати оператора системи передачі, що здійснюються ним у разі покладення на нього спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії, та витрати на послугу із зменшення навантаження виробником, який здійснює продаж електричної енергії за "зеленим" тарифом або за аукціонною ціною. [10]

НКРЕКП в постанові "Про затвердження Порядку встановлення (формування) тарифу на послуги з передачі електричної енергії" № 585 від 22.04.19 дає таке визначення цього терміну: "Тариф на послуги з передачі електричної енергії (далі - тариф) - розмір плати в розрахунку на одиницю обсягу передачі (споживання), експорту електричної енергії електричними мережами визначеної якості, що забезпечує відшкодування ліцензіату обґрунтованих витрат на здійснення діяльності, а також отримання прибутку." [57]

Визначення цього терміну написані зовсім по іншому, але нас цей тариф цікавить в контексті оплати виробникам електроенергії з ВДЕ за їх вироблену електроенергію. Він є джерело наповнюючим для НЕК "Укренерго", а НЕК "Укренерго" в свою чергу платить з цього тарифу кошти за послугу із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії. [43]

Зараз цей тариф становить 293.93 гривень за МВт за годину без врахування ПДВ. [58] Та я пропоную його підвищити, щоб усунути дефіцит коштів ДП "Гарантований покупець", та щоб це державне підприємство змогло повністю та

вчасно виконувати свої зобов'язання за договорами купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом.

"Чинний механізм підтримки ВДЕ в Україні здійснюється за рахунок тарифу на передачу електричної енергії Оператора системи передачі (ОСП) – НЕК Укренерго." [5]

"За результатами проведених НЕК «УКРЕНЕРГО» розрахунків тариф на послуги з передачі електричної енергії на 2021 рік з 01.04.2021 мав би становити 414,66 грн за МВт/год." [59]

Тобто навіть НЕК "Укренерго", підприємство, яке отримує кошти за цей тариф визнає, що теперішній тариф на передачу електроенергії є замалим та потребує коригування в бік підвищення. По суті бажаний розмір тарифу на передачу для цього державного підприємства є більшим приблизно на 40 відсотків в порівнянні з теперішнім тарифом. А тому я повністю підтримую думку фахівців НЕК "Укренерго" щодо того, що цей тариф потрібно збільшувати. І це в свою чергу дасть можливість ДП "Гарантований покупець" повністю та вчасно розраховуватися з інвесторами за куплену в них "зелену" електроенергію. Всі ці механізми разом чи окремо можуть допомогти стабілізувати ситуацію, яка склалася на ринку альтернативної енергетики та прискорити подальший її розвиток.

Але я хочу запропонувати ще декілька механізмів, які допоможуть в майбутньому розвивати відновлювальну енергетику. Одним з них є право виробників електроенергії з ВДЕ виходити з балансуєчої групи ДП "Гарантований покупець" та продавати електроенергію на інших сегментах ринку та при цьому не втрачати право продавати свою ж електроенергію за "зеленим" тарифом ДП "Гарантований покупець". Я вже в своїй роботі згадував цей інструмент та необхідність його імплементації в українське законодавство.

Відповідно до ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" КМУ повинен був розробити та подати до Верховної Ради України законопроект про надання права виробникам електричної енергії з альтернативних джерел енергії виходити з балансуєчої групи гарантованого покупця та вільно продавати електричну енергію на ринку з можливістю

отримання компенсації у вигляді різниці між встановленим "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною, що не нижче, ніж ціна на ринку "на добу наперед". [21] Але згідно з щомісячним моніторингом відновлювальної енергетики України ЄУЕА від 13 квітня 2021 року новин про законопроект немає. [5]

І це знову недотримання норм ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" з боку держави, яка діє через КМУ. Суть цього механізму називається контракти на різницю, механізм стимулювання, який вже діє, наприклад в Німеччині. Виробник електроенергії з ВДЕ в Україні отримувати би право виходити з балансуєної групи ДП "Гарантований покупець" та продавати свою електроенергію на інших ринках електроенергії. Але при цьому ДП "Гарантований покупець" йому відшкодовувало би різницю між "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною, що не нижче, ніж ціна на ринку "на добу наперед". Як я вже писав в своїй роботі, це б розвантажило ДП "Гарантований покупець" від частини виплат за "зеленим" тарифом та дозволило б виробникам електроенергії з ВДЕ вільно собі обирати контрагентів та збувати їм електроенергію по цінам щодо яких вони прийдуть згоди.

І останнім механізмом стимулювання альтернативної енергетики, який я хотів би запропонувати втілити в життя є "зелені" аукціони. Які вже мали давно запрацювати, але все йде в розріз нормативно-правовим актам, в яких траншуються такі обов'язки держави. "Зелені" аукціони в світі є логічним продовженням розвитку альтернативної енергетики, вони заміняють його поступово та дають можливість знизити вартість "зеленої" енергії за рахунок конкуренції та обмеженості квот потужності, які пропонуються зайняти за результатами проведення "зелених" аукціонів. "Зелені" аукціони регламентовані в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії" та постановою КМУ № 1175 від 27 грудня 2019 року. [60]

Підтримка виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії, які набули право на підтримку за результатами аукціону, здійснюється шляхом гарантування викупу всього обсягу електричної енергії, відпущеної такими виробниками, за аукціонною ціною з урахуванням надбавки до неї, встановленої відповідно до статті 9-2 цього Закону, на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання, який за результатами аукціону набув право на підтримку. [4]

Законодавець надає переможцям аукціонів такі ж по змісту гарантії, як і виробникам електроенергії з ВДЕ, які отримали "зелений" тариф.

Учасники аукціонів подають закриті заявки, в яких міститься інформація щодо: величини потужності об'єкта електроенергетики, цінову пропозицію за один кВт за годину виражену в євро. Ті учасники, які запропонують найнижчу ціну за вироблену ними електроенергію виграють в аукціоні та отримують право укласти з ДП "Гарантований покупець" договір купівлі-продажу електричної енергії строком на 20 років по фіксованій ціні зазначеній в заявці переможця аукціона. [4]

За результатами проведених у відповідному році аукціонів з розподілу річної квоти підтримки суб'єкт господарювання самостійно або разом з іншими суб'єктами господарювання, з якими має спільного кінцевого бенефіціарного власника (контролера), має право отримати не більше 25 відсотків обсягу річної квоти підтримки на відповідний рік. [4]

Таке обмеження передбачено в ЗУ "Про альтернативні джерела енергії", щоб не обмежувати конкуренцію між учасниками аукціонів та не допустити монополізацію ринку та для уникнення проявів недобросовісної конкуренції.

Аукціони запроваджуються з 1 липня 2019 року та проводяться по 31 грудня 2029 року. Аукціони з розподілу річних квот підтримки проводяться згідно з графіком проведення аукціонів на відповідний рік. [4]

Враховуючи українські реалії, аукціони так і не відбулися в Україні. І говорити про них як про інший механізм стимулювання альтернативної енергетики, який повинен замінити "зелений" тариф в Україні поки не доводиться. Поки немає жодних прогнозів, коли вони все-таки з'являться, пока вони тільки існують на папері. Але я пропоную затвердити річні квоти підтримки та провести перший пілотний аукціон. Я не впевнений, що ціна електроенергії сильно знизиться після першого аукціону в порівнянні з ціною електроенергії при застосуванні "зеленого" тарифу. Але потрібно запроваджувати цей механізм стимулювання альтернативної енергетики та створювати лоти на отримання потужності там, де об'єктів альтернативної енергетики менше.

Підсумовуючи, я в цьому розділі моєї магістерської роботи дослідив та запропонував шляхи вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики в Україні. Розділив їх на ті, які потрібно запроваджувати для погашення заборгованості перед виробниками електроенергії з ВДЕ, яка виникла в 2020 році, та підтримання в майбутньому платіжної дисципліни на достатньому рівні. Та ті, які потрібні нам для подальшого розвитку та стимулювання альтернативної енергетики. До першої категорії я віднесу кредитні договори НЕК "Укренерго" взяті під державні гарантії, які частково були направлені на погашення заборгованості перед "зеленими". Другим механізмом є передбачення в Законі України "Про державний бюджет України на 2021 рік" витрат, які б дорівнювали порохованій вартості двадцяти відсотків від всієї електроенергії виробленої альтернативними джерелами енергії. Це положення передбачено в Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" № 810-IX від 21.07.20. Третім механізмом першої групи є залучення коштів для погашення заборгованості під облігації внутрішньої державної позики. Цей інструмент також є в ЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" та повинен бути застосований для погашення заборгованості. Четвертим інструментом є підвищення вартості електроенергії для побутових споживачів. Це дасть змогу залучити більше коштів для оплати "зеленої" енергії. П'ятим механізмом є підвищення тарифу на передачу електроенергії, який є основним джерелом коштів для оплати електроенергії за договорами купівлі-продажу електроенергії за "зеленим" тарифом.

Щодо другої групи, то я пропоную такі механізми стимулювання альтернативної енергетики, які повинні еволюційно замінити "зелений" тариф. Одним з них є право виробників електроенергії з ВДЕ виходити з балансуєної групи ДП "Гарантований покупець" та продавати електроенергію на інших сегментах ринку, та при цьому не втрачати право продавати свою ж електроенергію за

"зеленим" тарифом ДП "Гарантований покупець". Виробник електроенергії з ВДЕ в Україні отримував би право виходити з балансуєної групи ДП "Гарантований покупець" та продавати свою електроенергію на інших ринках електроенергії. Але при цьому ДП "Гарантований покупець" йому відшкодовував би різницю між "зеленим" тарифом або аукціонною ціною та ринковою ціною, що не нижче, ніж ціна на ринку "на добу наперед".

Іншим дуже популярним в світі механізмом стимулювання альтернативної енергетики, який еволюційно замінює "зелений" тариф є "зелені" аукціони. Які передбачені і нашим законодавством, але поки очікують свого практичного застосування. Процедура цих аукціонів затверджена. Залишилось затвердити річні квоти підтримки. І можна оголошувати аукціони та приймати заявки на різні лоти потужності. Зауважу, що аукціони доречно було б проводити в тих областях, де небагато об'єктів альтернативної енергетики. Та застосовувати їх для розвитку біогазових проектів та проектів, які працюють на біомасі через їх малу кількість в порівнянні з СЕС та ВЕС. Підсумовуючи, Україні потрібно законодавчо врегулювати проблемні відносини з інвесторами для подальшого розвитку альтернативної енергетики та залучення нових прямих іноземних інвестицій. Механізмів погашення заборгованості та стабілізації виплат інвесторам вистачає, а тому потрібно взяти кращий іноземний досвід та вибудовувати прозорі фундаментальні відносини з іноземними та національними інвесторами.

ВИСНОВКИ

Розвиток ВДЕ є глобальною метою для того, щоб скоротити кількість парникових газів та вуглекислого газу. До цієї ініціативи приєдналася і Україна, активно розвиваючи альтернативні джерела енергії, яких вже зараз майже 8 ГВт. Найбільше в Україні СЕС та ВЕС. Основним методом стимулювання альтернативної енергетики залишається "зелений" тариф, відповідно за яким держава зобов'язалася викуповувати всю електроенергію, вироблену альтернативними джерелами енергії. Тариф діє до 31 грудня 2029 року і насправді є досить високим, навіть після його зниження влітку 2020 року на 7.5 відсотків для ВЕС та на 15 відсотків для СЕС. Тому я пропоную почати застосовувати для подальшого розвитку альтернативної енергетики інші механізми стимулювання альтернативної енергетики, такі як контракти на різницю та "зелені" аукціони. Для цього потрібно затвердити щорічні квоти підтримки для проведення аукціонів та внести законопроект, яким дозволити виробникам електроенергії з ВДЕ виходити з балансуєної групи ДП "Гарантований покупець" та продавати свою електроенергію на інших сегментах ринку при цьому отримувати від ДП "Гарантований покупець" різницю між "зеленим" тарифом/аукціонною ціною та ринковою ціною, яка не нижче, ніж ціна на ринку "на добу наперед". Основні шляхи вдосконалення правового регулювання альтернативної енергетики полягають в тому, що потрібно спочатку погасити борг перед виробниками електроенергії з ВДЕ, який утворився в 2020 році та відновити платіжну дисципліну за вироблену ними електроенергію. Для погашення боргу я рекомендую ще раз залучити кредитні кошти НЕК "Укренерго" під державні гарантії або випустити емісію облігацій внутрішньої державної позики для погашення боргу. Це такі короткострокові шляхи вирішення цієї ситуації. Більш довгостроковими механізмами є закладення в державний бюджет витрат на погашення 20 відсотків виробленої з ВДЕ електроенергії. Це положення передбачено в Законі України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки

виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії" № 810-IX від 21.07.20, так само як передбачений обов'язок держави погасити цю заборгованість емісією ОВДП. Більш політичними та непопулярними механізмами погашення заборгованості є підвищення вартості електроенергії для побутових споживачів та підвищення тарифу на передачу електроенергії.

Щодо нових механізмів стимулювання альтернативної енергетики я би запропонував нарешті запровадити "зелені" аукціони, які дадуть змогу знизити вартість "зеленої" електроенергії. Також дуже цікавим механізмом стимулювання альтернативної енергетики є контракти на різницю, які допоможуть зменшити суму виплат по "зеленому" тарифу та дадуть змогу виробникам електроенергії з ВДЕ відчувати принцип свободи договору та мати можливість продавати свою електроенергію на інших сегментах ринку.

Враховуючи всі мої рекомендації, надані державі задля погашення заборгованості та налагодження нормального графіку виплат за вироблену "зеленими" електроенергію, можна виправити ситуацію, яка склалася на ринку альтернативної енергетики та не втратити останню довіру інвесторів. Тому що коли порушуються та змінюються "правила гри" інвестори йдуть та псується інвестиційний клімат, який в Україні і такий поганий через інші причини: судову систему, недостатню захищеність права власності, тиск з боку правоохоронних та податкових органів на бізнес. Тому я закликаю розв'язати ситуацію на ринку альтернативної енергетики, використавши запропоновані мною механізми погашення заборгованості та поновлення виплат в звичному режимі. Після відновлення ситуації можна буде говорити про подальший розвиток альтернативної енергетики в Україні та ті механізми стимулювання альтернативної енергетики, які я запропонував у третьому розділі моєї магістерської роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шауэнберг Т., Позднякова Н. Рекорд по выбросам CO₂: эксперты ООН о реальной угрозе человечеству | DW | 26.11.2019. *DW.COM*. URL: <https://p.dw.com/p/3TkAh> (дата звернення: 16.05.2021).
2. Губар О. Білорусь підключила до енергосистеми перший блок БілАЕС | DW | 03.11.2020. *DW.COM*. URL: <https://p.dw.com/p/3kopK> (дата звернення: 16.05.2021).
3. Emissions Gap Report 2019. Nairobi : United Nations Environment Programme, 2019. 108 p. URL: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/30797/EGR2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (date of access: 16.05.2021).
4. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 р. № 555-IV : станом на 16 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15> (дата звернення: 16.05.2021).
5. Відновлювальна енергетика України: щомісячний моніторинг. Київ : Європейсько-укр. енерг. агентство, 2021. 15 с. URL: https://euea-energyagency.org/wp-content/uploads/2021/04/SHHomisyachnyy-_monitoryng_galuzi_VDE_13_04_2021.pdf (дата звернення: 16.05.2021).
6. Учасники проектів Вікімедіа. Зелений тариф – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Зелений_тариф#cite_note-4 (дата звернення: 16.05.2021).
7. Огляд ходу реформування ринків електроенергії і тарифоутворення в країнах ОЄСР, ЄС, США, Росії та України. Київ : Від. інформ.-аналіт. забезп. НТЦЕ НЕК «Укренерго», 2011. 51 с. URL: https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/4.-Reformuv_rynkv_tsino_taryfo-utvoren.pdf (дата звернення: 16.05.2021).
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення "зеленого" тарифу : Закон України від 25.09.2008 р. № 601-VI : станом на 1 лип.

2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-17> (дата звернення: 16.05.2021).

9. Про електроенергетику : Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР : станом на 1 лип. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575/97-вр> (дата звернення: 16.05.2021).

10. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII : станом на 15 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (дата звернення: 16.05.2021).

11. Про затвердження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність гарантованого покупця та купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом та за аукціонною ціною : Постанова Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сферах енергетики та комун. послуг від 26.04.2019 р. № 641 : станом на 1 квіт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0641874-19> (дата звернення: 16.05.2021).

12. Про утворення державних підприємств “Гарантований покупець” та “Оператор ринку” : Постанова Каб. Міністрів України від 17.04.2019 р. № 324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2019-п> (дата звернення: 16.05.2021).

13. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії : Закон України від 04.06.2015 р. № 514-VIII : станом на 1 лип. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-19> (дата звернення: 16.05.2021).

14. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії : Постанова Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сферах енергетики та комун. послуг від 27.12.2017 р. № 1467 : станом на 11 лют. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1467874-17> (дата звернення: 16.05.2021).

15. Мудра О. Заробіток на "чистій енергетиці": хто на Закарпатті лобіює будівництво малих ГЕС на річках Карпат. *zakarpattya.net.ua*. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/180330-Zarobitok-na-chystii-enerhetytsi-khto-na->

Zakarpatti-lobiiuie-budivnytstvo-malykh-HES-na-richkakh-Karpat (дата звернення: 16.05.2021).

16. Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії : Закон України від 01.04.2009 р. № 1220-VI : станом на 1 лип. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1220-17> (дата звернення: 16.05.2021).

17. Щодо затвердження на січень 2009 року роздрібних тарифів на електроенергію з урахуванням граничних рівнів тарифів при поступовому переході до формування єдиних роздрібних тарифів для споживачів на території України : Постанова Нац. Коміс. Регулювання Електроенергетики України від 23.12.2008 р. № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1440227-08#Text> (дата звернення: 16.05.2021).

18. Валетов Я. Що ховається за інвестиційним фасадом «зеленої енергетики» України - Юридична Газета. *Юридична газета – онлайн версія*. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/shcho-hovaetsya-za-investiciynim-fasadam-zelenoyi-energetiki-ukrayini.html> (дата звернення: 16.05.2021).

19. Гріцишина М. Слова та вітер: як виконання меморандуму з інвесторами позначилося на вітровій енергетиці - Sayenko Kharenko. *Sayenko Kharenko*. URL: <https://sk.ua/uk/publications-uk/vitrova-energetika/> (дата звернення: 16.05.2021).

20. Кацер Ю., Сисин Л. ВДЕ після підписання Меморандуму про взаєморозуміння. Що далі?. *KPMG*. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2020/11/vde-pislya-pidpysannya-memorandumu-pro-vzayemorozuminnya.html> (дата звернення: 16.05.2021).

21. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії : Закон України від 21.07.2020 р. № 810-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810-20> (дата звернення: 16.05.2021).

22. Руденко В. Де взяти кошти на альтернативну енергетику. *hromadske.ua*. URL: <https://hromadske.ua/posts/de-vziaty-koshty-na-alternatyvnu-enerhetyku> (дата звернення: 16.05.2021).

23. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг : Закон України від 22.09.2016 р. № 1540-VIII : станом на 3 лип. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19> (дата звернення: 16.05.2021).

24. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 15 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.05.2021).

25. Наші Гроші. Соратниця Порошенка проштовхує 3 мільярда пільг Ахметову для створення десятка робочих місць. *nashigroshi.org*. URL: <https://nashigroshi.org/2018/07/25/soratnytsya-poroshenka-proshtovhuje-3-milyarda-pilh-ahmetovu-dlya-stvorenniya-desyatka-robochyh-mists/> (дата звернення: 16.05.2021).

26. Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих : Постанова Каб. Міністрів України від 14.05.2008 р. № 444 : станом на 10 січ. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2008-п> (дата звернення: 16.05.2021).

27. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих : Постанова Каб. Міністрів України від 29.12.2014 р. № 719. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2014-п> (дата звернення: 16.05.2021).

28. Наші Гроші. Під виглядом виплати аліментів депутати протягують для зеленого бізнесу Ахметова пільг на 2 мільярди. *nashigroshi.org*. URL: <https://nashigroshi.org/2018/07/03/pid-vyhlyadom-vyplaty-alimentiv-deputaty-protyahuyut-dlya-zelenoho-biznesu-ahmetova-pilh-na-2-milyardy/> (дата звернення: 16.05.2021).

29. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI : станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 16.05.2021).

30. Стенограма 61 засідання ВРУ 8 скликання. *iportal.rada.gov.ua*. URL: <https://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/6850.html> (дата звернення: 16.05.2021).

31. Білик Д. Кінець податкових пільг для зеленої енергетики: що можуть втратити Ахметов і Ко. | DW | 14.01.2020. *DW.COM*. URL: <https://www.dw.com/uk/кінець-податкових-пільг-для-зеленої-енергетики-що-можуть-втратити-ахметов-і-ко/a-52001148> (дата звернення: 16.05.2021).

32. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів : Закон України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII : станом на 2 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19> (дата звернення: 16.05.2021).

33. Митний тариф України (Групи 73-97): Закон України від 19.09.2013 р. № 584-VII : станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5846-18> (дата звернення: 16.05.2021).

34. Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про електронні довірчі послуги" : Закон України від 16.05.2019 р. № 2725-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2725-19> (дата звернення: 16.05.2021).

35. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві : Закон України від 16.01.2020 р. № 466-IX : станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20> (дата звернення: 16.05.2021).

36. Фінкомітет ВР пропонує забрати ПДВ-пільги при імпорті для "зеленої" енергетики, - Герус - FINBALANCE. Все про економіку та фінанси. *FINBALANCE. Все про економіку та фінанси*. URL:

<http://finbalance.com.ua/news/finkomit-et-vr-proponu-zabrati-pdv-pilhi-pri-importi-dlya-zeleno-enerhetiki---herus> (дата звернення: 16.05.2021).

37. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III : станом на 17 берез. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 16.05.2021).

38. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів : Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI : станом на 1 січ. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-17> (дата звернення: 16.05.2021).

39. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 28 квіт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 16.05.2021).

40. ГАРАНТОВАНИЙ ПОКУПЕЦЬ ПРОДАВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ З ВДЕ НА ВСЕ ЛІТО. ДП «Гарантований покупець». URL: <https://www.gree.com.ua/main/news?id=650> (дата звернення: 16.05.2021).

41. Гріцишина М. Правила врегулювання небалансів на ринку електричної енергії: що змінилося - Юридична Газета. *Юридична газета – онлайн версія*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/energetichne-pravo/pravila-vregulyuvannya-nebalansiv-na-rinku-elektrichnoyi-energiyi-shcho-zminilosya.html> (дата звернення: 16.05.2021).

42. Про затвердження Правил ринку : Постанова Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сферах енергетики та комун. послуг від 14.03.2018 р. № 307 : станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0307874-18> (дата звернення: 16.05.2021).

43. МЕМОРАНДУМ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ У СФЕРІ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ. URL: <https://euea-energyagency.org/wp-content/uploads/2020/07/Signed-MOU-2020-06-10-Ukr-Eng-.pdf> (дата звернення: 16.05.2021).

44. REGULATION (EU) 2019/943 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 5 June 2019 on the internal market for electricity : REGULATION of 05.06.2019 no. 2019/943. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32019R0943> (date of access: 16.05.2021).

45. Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії : Постанова Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сферах енергетики та комун. послуг від 14.03.2018 р. № 311 : станом на 26 берез. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311874-18> (дата звернення: 16.05.2021).

46. ВІДОМОСТІ ПРО ПОТОЧНИЙ РАХУНОК ДЛЯ РОЗРАХУНКІВ НА РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ. *ua.energy*. URL: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2019/03/Pryklad-Rozdil-9.pdf> (дата звернення: 16.05.2021).

47. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів : Постанова Нац. банку України від 12.11.2003 р. № 492 : станом на 5 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03> (дата звернення: 16.05.2021).

48. Постанова НКРЕКП "Про затвердження розміру внеску для створення спеціального (цільового) фонду, призначеного для покриття арбітражних витрат ДП "Гарантований покупець" : Постанова НКРЕКП від 16.12.2020 р. № 2494. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2494874-20#Text> (дата звернення: 16.05.2021).

49. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV : станом на 13 серп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 16.05.2021).

50. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 15 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 16.05.2021).

51. Талалай В. «Зелені» фінанси: як Укргазбанк став головним екобанком країни. *Mind.ua*. URL: <https://mind.ua/publications/20218494-zeleni->

finansi-yak-ukrgazbank-stav-golovnim-ekobankom-krayini (дата звернення: 16.05.2021).

52. ГАРАНТОВАНИЙ ПОКУПЕЦЬ ПРОДОВЖУЄ ОПЛАТУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ З ВДЕ. ДП «Гарантований покупець». URL: <https://www.gpcc.com.ua/main/news?id=645> (дата звернення: 16.05.2021).

53. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX : станом на 1 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20> (дата звернення: 16.05.2021).

54. Про затвердження Положення про порядок проведення операцій, пов'язаних з розміщенням облігацій внутрішніх державних позик : Положення Нац. банку України від 18.06.2003 р. № 248 : станом на 16 верес. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0551-03> (дата звернення: 16.05.2021).

55. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" щодо фінансової підтримки державного підприємства "Гарантований покупець" для оплати електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії. *rada.gov.ua*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71045 (дата звернення: 16.05.2021).

56. Міненергетики: Тариф на електроенергію для населення залишається на рівні 1,68 грн за КВт.год. *kmu.gov.ua*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minenergetiki-tarif-na-elektroenergiyu-dlya-naselennya-zalishayetsya-na-rivni-168-grn-za-kvtgod> (дата звернення: 16.05.2021).

57. Про затвердження Порядку встановлення (формування) тарифу на послуги з передачі електричної енергії : Постанова Нац. коміс., що здійснює держ. регулювання у сферах енергетики та комун. послуг від 22.04.2019 р. № 585 : станом на 5 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0585874-19> (дата звернення: 16.05.2021).

58. Тариф на послуги з передачі електричної енергії з 01.01.2021. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики*

та комунальних послуг. URL: <https://www.nerc.gov.ua/?id=57536> (дата звернення: 16.05.2021).

59. ОБҐРУНТУВАННЯ щодо прийняття постанови НКРЕКП «Про внесення змін до постанови НКРЕКП від 09 грудня 2020 року № 2353» (щодо перегляду тарифу на послуги з передачі електричної енергії НЕК «УКРЕНЕРГО»). *nerc.gov.ua*. URL: https://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2021/berezen/10.03.2021/p12_10-03-21.pdf (дата звернення: 16.05.2021).

60. Про запровадження конкурентних умов стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії : Постанова Каб. Міністрів України від 27.12.2019 р. № 1175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2019-p> (дата звернення: 16.05.2021).